

Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024-2026

Kunnanhallitus 27.11.2023

Kunnanvaltuusto 11.12.2023

vesilahti

Sisällysluettelo

1	Kunnanjohtajan katsaus.....	4
2	Kunnan toimintaympäristö	6
2.1	Väestö ja työllisyys	6
3	Kunnan strategia 2022-2025	9
3.1	Strategiset mittarit vuosille 2022-2025.....	10
3.1.1	Huomista kohti rakennettu	10
3.1.2	Yritysten kanssa kasvava	11
3.1.3	Perheiden palveluilla erottuva.....	12
3.1.4	Yleiset mittarit	13
4	Kärkihankkeet strategian toteuttamiseksi.....	14
4.1	Henkilöstöohjelma: Hyvinvoiva henkilöstö - Menestyvä kunta.....	14
4.2	Liikkuva hyvän mielen Vesilahti	15
4.3	Yhteisöllisesti rakentaen.....	16
5	Talousarvion ja taloussuunnitelman lähtökohdat.....	17
5.1	Periaatteet lainsäädännössä	17
5.2	Talousarvion rakenne.....	18
5.3	Yleinen taloudellinen tilanne	19
5.4	Vesilahden kunnan taloudellinen tilanne.....	23
5.4.1	Kunnan talouden yleiskuva	23
5.4.2	Vuoden 2024 talousarvio	24
5.4.3	Taloudelliset riskit.....	25
5.4.4	Kunnan henkilöstö	27
6	Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024-2026.....	28
6.1	Sitovuus.....	32
7	Käyttötalousosa vuosille 2024-2026	33
7.1	Tarkastuslautakunta.....	33
7.1.1	Tarkastuslautakunta	33
7.2	Kunnanhallitus.....	34
7.2.1	Hallintopalvelut	34
7.3	Sivistyslautakunta.....	39
7.3.1	Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut	39
7.3.2	Vapaa-ajan palvelut.....	42

7.4	Tekninen lautakunta	44
7.4.1	Tekniset palvelut.....	44
7.4.2	Vesi- ja viemärlaitos	46
7.5	Rakennus- ja ympäristölautakunta	48
7.5.1	Rakennusvalvonta, yksityistiet ja ympäristönsuojelu	48
8	Investointiosa.....	51
8.1	Investointisuunnitelma.....	51
8.2	Investointien sitovuustasot	53
8.3	Investointien perustelut.....	53
9	Rahoituslaskelma.....	56
10	Tuloslaskelma.....	57
11	Talousarvion yhdistelmä	58

1 Kunnanjohtajan katsaus

Kunnan talouden suunnitteleminen ei ole tänä vuonna viime vuotista helpompaa. Tulevaisuuden talouden näkymät ovat vaikeasti ennakoitavissa. Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset näkyvät edelleen taloudessa niin energiakustannusten kuin korkotasojen nousuna. Valtakunnallinen epävarmuus rakentamisessa vaikuttaa edelleen vahvasti kuntiin. Markkinoiden ja ihmisten käyttäytymistä on vaikea ennustaa. Lisäksi kuntien valtionosuudet pienenevät ja veroprosentin alentamisen myötä kuntamme verotulokertymä laskee.

Vesilahden kunta on asettanut tavoitteeksi, että sen väkiluku kasvaa noin yhdellä prosentilla vuosittain. Tonttikaupan ja rakentamisen hidastuminen vaikuttaa tämän tavoitteen toteutumiseen seuraavina vuosina. Tämä on huomioitu niin verotulojen kehityksessä kuin maanmyyntituloissa.

Ensi vuoden talousarvio on negatiivinen ja käyttötaloussesitys on tiukka. Talousarvio ja suunnitelmavuodet pitävät sisällään useita epävarmuustekijöitä. Talousarvio on laadittu siten, että se ohjaa ja kannustaa tulokselliseen toimintatapaan. Seuraavina vuosina meiltä jokaiselta edellytetään vastuullista ja tarkkaa taloudenpitoa sekä kustannustehokkaita ratkaisuja, tuottavaa toimintaa ja taloudellista ajattelutapaa.

Talousarvio ei pidä sisällään merkittäviä henkilöstövaikutuksia. Henkilöstön hyvinvoinnista huolehtiminen nousee keskiöön kilpailukyvyyn säilymisen näkökulmasta. Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö on avain kunnan menestykseen ja sen avulla tarjoamme kuntalaisille laadukkaita palveluja ja saavutamme tavoitteemme. Keskeistä on osaamisen kehittäminen ja työ- ja toimintatapojen tehostaminen digitaalisuutta hyödyntäen. Toimialojen on toteutettava aktiivisesti ja mahdollisuuksien mukaan ennakoivaa henkilöstösuunnittelua ja -toimia kustannusten hillitsemiseksi ja organisaatorakenteen mukauttamiseksi vastaamaan palvelutarvetta.

Kustannustehokkuuteen pyritään myös suunnitelmallisilla ja energiaa säästävillä investoinneilla ja toimenpiteillä. Tulevien vuosien suunnittelun tueksi kunnassa laaditaan kiinteistöstrategiaa, joka tulee jatkossa ohjaamaan kiinteistöjen kunnossapitoa sekä tulevia saneeraustoimenpiteitä. Panostukset kävelyn- ja pyöräilyn kehittämiseen jatkuvat.

Ensi vuoden aikana laadittava strateginen yleiskaava ja elinkeinoelämän kehittäminen ovat keskeisiä kunnan menestyksen kannalta. Metsämantereen asuin- ja yritysalue valmistuu alkuvuodesta 2024 tarjoten kasvumahdollisuuksia. Markkinatilanne voi kuitenkin tuottaa haasteita alueen rakentumiselle. Kunnan kilpailukyvyyn ja kasvun varmistamiseksi tavoitteena on yritysten toimintaedellytysten, etenkin työpaikkojen lisääminen sekä asuinalueiden ja matkailun houkuttelevuuden kasvattaminen.

Sivistyksen toimialalla on huolehdittava asiakastyytyvyyden säilymisestä laadukkaiden oppimisympäristöjen ja osaavan henkilöstön avulla. Kehittämisen kohteena on erityisesti oppilaiden hyvinvointi. Vapaa-ajan palveluilla on keskeinen rooli kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä, jossa keskiöön nousee liikkumattomuuden vähentäminen ja mielenterveyden edistäminen.

Susanna Hokkanen
vt. kunnanjohtaja

2 Kunnan toimintaympäristö

Vesilahti sijaitsee Pyhäjärven etelä- ja kaakkoisrannalla Pirkanmaan maakunnassa ja kuuluu Tampereen seutukuntaan. Tampereen ja Vesilahden välinen etäisyys linnuntietä mitattuna on 23 kilometriä, autolla matkaa on noin 25 minuuttia. Vesilahden naapurikuntia ovat Akaa, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Sastamala ja Urjala. Vesilahden kunta on perustettu vuonna 1869, mutta asutusta Vesilahdella on ollut jo tuhansia vuosia. Vesilahden pinta-ala on 354 km², josta vettä on peräti 52 km². Rantaviivaa on yhteensä 250 kilometriä. Vesilahden nimikkoeläin on valkohäntäpeura (valkohäntäkauris), joka tuotiin Suomeen ja Laukon kartanon maille vuonna 1934. Nimikkolintu on kurki, joka näkyy myös kunnan vaakunassa. Kurki kuvaa Laukon kartanoa lähes 400 vuotta hallinnutta Kurki-sukua.

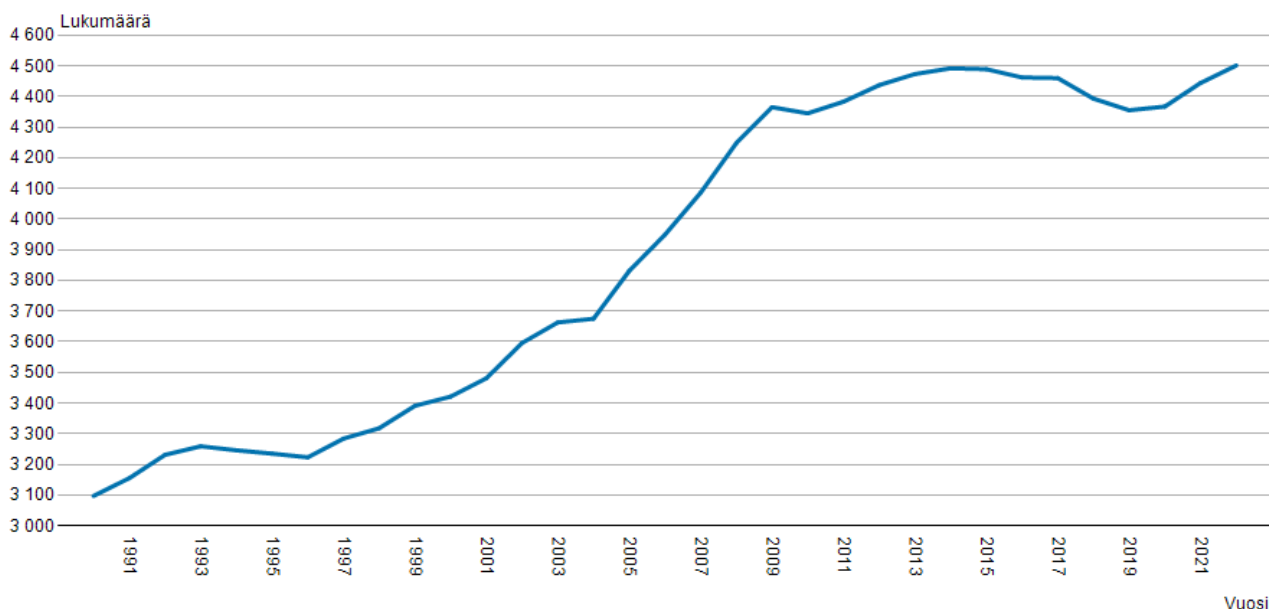
Vesilahden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä Pirkanmaan pelastuslaitoksen järjestämä pelastustoimen palvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta Pirkanmaan hyvinvointialueelle sote-uudistuksen myötä. Vesilahden alueella ympäristöterveydenhuollon viranomaisvalvonnasta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta, eläinsuojelusta ja eläintautien vastustamisesta huolehtii Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö Pirteva. Maaseutuelinkeinoviranomaistehtävät hoidetaan Lempäälässä. Lomituspalvelut siirtyivät vuoden 2021 alusta Sastamalan kaupungin hoidettavaksi. Vesilahden kunta järjestää ympäristövalvonnan tehtävät vuodesta 2022 alkaen itse.

2.1 Väestö ja työllisyys

Vuoden 2022 lopussa väkiluku oli 4 501. Tilastokeskuksen väestöennuste on jäänyt auttamattomasti Vesilahden kunnan osalta ajasta jälkeen, eikä sitä voi käyttää kunnan tulevaa väkilukua ennustettaessa. Talousarviota laadittaessa kunnan väkiluku on 4 487. Vesilahden kunta on asettanut tavoitteeksi, että kunnan väkiluku kasvaa noin yhdellä prosentilla eli noin 45 asukkaalla vuosittain. Mikäli tavoite toteutuu, kehittyy kunnan asukasluku seuraavasti:

Vuosi	Asukkaita
2020	4 367
2021	4 444
2022	4 501
2023	4 500
2024	4 500
2025	4 545
2026	4 590
2027	4 635
2028	4 680
2029	4 725
2030	4 770

Kunnan asukasluku 2020-2030

Kunnan väkiluku 1990-2022, lähde: Tilastokeskus

Syyskuuta 2023 koskevan työllisyyskatsauksen mukaan työllisyystilanne valtakunnallisesti on merkittävästi heikompi kuin edellisenä vuotena. Koko maan työttömien työnhakijoiden määrä oli 249 769 henkilöä, joista lomautettujen osuus 17 682 henkilöä. Työttömien ja lomautettujen määrä nousi koko maassa vuositasolla 16 869 henkilöllä, eli 7,3 prosenttia. Koko maan keskimääräinen työttömyysaste oli 9,4 prosenttia, joka on 0,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin edellisenä vuonna samaan aikaan.

Pirkanmaalla työttömien työnhakijoiden määrä oli vuoden 2023 syyskuussa 23 014 henkilöä, kasvua vuositasolla 3 202 henkilöä, eli 16,2 prosenttia. Lomautettujen määrä oli 1 624 henkilöä, kasvua vuositasolla 932 henkilöä, eli 135 prosenttia. Uusia avoimia työpaikkoja oli 6 935 kappaletta, alenema vuositasolla 4 284 kappaletta, eli 38 prosenttia. Maakuntavertailussa Pirkanmaan työttömyys kasvoi eniten. Pirkanmaan työttömyysaste oli Pohjanmaan 6,0

prosenttia, Etelä-Pohjanmaan 6,2 prosenttia, Kainuun 8,1 prosenttia, Varsinais-Suomen 8,6 prosenttia ja Satakunnan 8,9 prosenttia jälkeen kuudennella sijalla ollen 9,1 prosenttia. Pirkanmaan työllisyyteen näyttää talouden muuttunut tilanne vaikuttavan melko selvästi. Vesilahden työttömyysprosentti oli syyskuussa 2023 6,0 prosenttia, joka on Pälkäneen ohella Pirkanmaan toiseksi alhaisin lukema. Ylöjärven kaupungissa oli Pirkanmaan alhaisin työttömyysprosentti syyskuussa 2023, ollen 5,9 prosenttia.

3 Kunnan strategia 2022-2025

Vesilahden kunnanvaltuusto on vuonna 2022 päättänyt uudesta kuntastrategiasta ja talousarvio 2023 sekä 2024 on laadittu uuden strategian pohjalta. Uuden strategian kautta kunta on pyrkinyt selventämään näkemystään tulevasta toimintaympäristöstä ja muodostanut strategisia hankkeita, joilla halutut tavoitetilat saavutetaan. Myös toiminnan mittaristoja on selvennetty ja kevennetty.

Vesilahden kunnan strategian löydät täältä: [Vesilahden kunnan strategia 2022 - 2025](#).

Tavoitetilat vuonna 2025

1 Huomista kohti rakennettu

henkilöstö

Osaamisen kehittämisen avulla edistämme hyvinvointia, pysyvyyttä ja aloitteellisuutta.

kohtaaminen

Panostamme laadukkaaseen asiakaspalveluun ja kehitämme jatkuvasti asiakasymmärrystämme.

kehitys

Pohjaamme päätöksemme tietoon, yhteisesti jaettuun tilannekuvaan ja kuntastrategiaan.

viestintä

Viestimme aktiivisesti ja rohkeasti sekä rakennamme vuorovaikutusta aktiivisesti

2 Yritysten kanssa kasvava

ekosysteemit

Tarjoamme yrityksille valmiit sijoittumisalustat ja mahdollisuudet arjen innovaatioihin. Omavaraisesti.

vastuullisuus

Arvostamme toimimista yli oman hyödyn. Jaamme yritysten kanssa arvot ekologisuudesta sekä yhteisön tukemisesta ja takaamme ketterän hallinnon.

verkotot

Olemme tiiviimmin osa Tampereen kaupunkiseutua ja osallistumme aktiivisesti seudun kehittämiseen. Löydämme yrityksille yhteistyön verkostot.

3 Perheiden palveluilla erottuva

palvelut

Tuemme helposti saavutettavilla ja asiakaslähtöisillä palveluilla perheiden sujuvaa arkea.

digi

Kehitämme sähköisiä palveluita asiakaslähtöisesti vastaamaan toimialojen parhaita käytäntöjä.

perheet

Tunnistamme perheiden tarpeet ja panostamme ennaltaehkäiseviin ratkaisuihin. Tunnettemme perheemme.

3.1 Strategiset mittarit vuosille 2022-2025

3.1.1 Huomista kohti rakennettu

henkilöstö

Osaamisen kehittämisen avulla edistämme hyvinvointia, pysyvyyttä ja aloitteellisuutta.

kehitys

Pohjaamme päätöksemme tietoon, yhteisesti jaettuun tilannekuvaan ja kuntastrategiaan.

kohtaaminen

Panostamme laadukkaaseen asiakaspalveluun ja kehitämme jatkuvasti asiakasymmärrystämme.

viestintä

Viestimme aktiivisesti ja rohkeasti sekä rakennamme vuorovaikutusta aktiivisesti

Tavoite	Mittari	Lähtötaso (2021)	2022	2023	2024	2025	Tavoitetaso (2025)
Tieto kunnan toiminnasta on helposti saatavissa	Kuntalaiskysely, asteikko 1-5	3,22	3,31				4,0
Asiointi kunnan kanssa on helppoa	Kuntalaiskysely, asteikko 1-5	3,20	3,27				4,0
Henkilöstön työtyytyväisyyden taso on hyvä tai erinomainen	Henkilöstökysely, asteikko 1-5	3,89	3,87				4,0
Vakituisen henkilöstön vaihtuvuus on maltillista	Lähtövaihtuvuus prosentti	12,7 %	14,7 %				5 %
Henkilöstön sairauspoissaolojen määrä pienenee	Sairauspoissaolo -prosentti/vakituisen työntekijä	5,2 %	4,9 %				4,5 %

3.1.2 Yritysten kanssa kasvava

ekosysteemit

Tarjoamme yrityksille valmiit sijoittumisalustat ja mahdollisuudet arjen innovaatioihin. Oma-varaisesti.

vastuullisuus

Arvostamme toimimista yli oman hyödyn. Jaamme yritysten kanssa arvot ekologisuudesta sekä yhteisön tukemisesta ja takaamme ketterän hallinnon.

verkotot

Olemme tiiviimmin osa Tampereen kaupunkiseutua ja oasallistumme aktiivisesti seudun kehittämiseen. Löydämme yrityksille yhteistyön verkostot.

Tavoite	Mittari	Lähtötaso (2021)	2022	2023	2024	2025	Tavoitetaso (2025)
Yritysten kasvun edellytykset parantuvat	Yhteisöveron kasvu (verohallinto)	563 700 €*	597 300 €*				760 000 €
Kunnan yrityskannan kasvun tukeminen	Aktiivisten yritysten lukumäärä kunnassa (lkm)	587	627				705**
Kunnan työpaikkaomavaraisuus parantuu	Työpaikkaomavaraisuus	41,9	xx***				50

* Vuosien 2021 ja 2022 yhteisöverot ovat muunnettu vastaamaan vuodesta 2023 alkaen kunnille tulevia yhteisöverojen arvioituja jako-osuuksia.

** Luku on muutettu vastaamaan uutta laskentaperustetta vuodesta 2022.

*** Vuoden 2022 lukemat ei tiedossa valmisteluvaiheessa.

3.1.3 Perheiden palveluilla erottuva

palvelut

Tuemme helposti saavutettavilla ja asiakaslähtöisillä palveluilla perheiden sujuvaa arkea.

perheet

Tunnistamme perheiden tarpeet ja panostamme ennaltaehkäiseviin ratkaisuihin. Tunnetta perheemme.

digi

Kehitämme sähköisiä palveluita asiakaslähtöisesti vastaamaan toimialojen parhaita käytäntöjä.

Tavoite	Mittari	Lähtötaso (2021)	2022	2023	2024	2025	Tavoitetaso (2025)
Vesilahden kuntalaiset arvostavat kuntaa hyvänä asuinpaikkana	Kuntalaiskysely, asteikko 1-5 /perhekoko	1: 3,78 2-3: 4,12 4-5: 4,07 6+: 4,46	1: 4,17 2-3: 4,27 4-5: 4,26 6+: 4,23				1: <4,0 2-3: <4,0 4-5: <4,0 6+: <4,0
Kuntalaisten hyvinvointi paranee	Hyte-kerroin (0-100 pistettä)	67/100	67/100				80/100
Laajakaistayhteyksien saatavuus laajenee kunnassa	Kiinteän laajakaistan saatavuus, nopeus yli 100 mb/s (%-osuus kotitalouksista)	16 %	34 %				50 %

3.1.4 Yleiset mittarit

Tavoite	Mittari	Lähtötaso (2021)	2022	2023	2024	2025	Tavoitetaso (2025)
Verotulojen kasvu jatkuu	Verotulot €/asukas	2 109 €*	2 252 €*				2 500 €
Lainakanta kasvaa mallitillisesti	Lainakanta €/asukas	2 745 €	2 455 €				3 360 €
Investointien omarahoituksen varmistaminen (pitkä aikaväli)	Toiminnan ja investointien rahavirta (5v kertymä)	3 882 €	3 489 €				2 300 €

*Vuosien 2021 ja 2022 verotulot ovat muunnettu vastaamaan vuodesta 2023 alkaen kunnille tulevia verotulojen arvioituja jako-osuuksia.

4 Kärkihankkeet strategian toteuttamiseksi

Kärkihankkeet varmistavat sen, että Vesilahti saavuttaa määrittelemänsä tavoitetilat (Huomista kohti johdettu, Yritysten kanssa kasvava, Perheiden palveluilla erottuva) viimeistään vuoden 2025 aikana. Kärkihankkeisiin sisältyy toimenpiteitä, joiden tarkempi aikatauluttaminen, toimeenpano ja seuranta on keskeinen osa kunnan johdon ja luottamushenkilöiden työtä. Kärkihankkeiden toteumaa ja onnistumista seurataan osavuosisikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä.

4.1 Henkilöstöohjelma: Hyvinvoiva henkilöstö - Menestyvä kunta

Henkilöstöohjelma on yksi Vesilahden kunnan kärkihankkeista, jonka avulla edistetään strategian toteutumista. Henkilöstöohjelma pyrkii edistämään määriteltyjen strategisten tavoitetilojen (Huomista kohti rakennettu, Yritysten kanssa kasvava ja Perheiden palveluilla erottuva) toteutumista henkilöstön hyvinvoinnin edistämisen ja osaamisen kehittämisen kautta. Henkilöstö on kunnan tärkein voimavara. Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö on avain kunnan menestykseen. Laadukkaat palvelut, joilla Vesilahden kunta pystyy kilpailemaan tulevaisuudessa, tuotetaan hyvinvoivalla, osaavalla ja sitoutuneella henkilöstöllä.

Henkilöstöohjelman avulla pyritään saavuttamaan henkilöstöön liittyvien strategisten mittareiden toteutuminen. Tavoitteena on parantaa henkilöstön työtyytyväisyyttä sekä vähentää sairauspoissaoloja ja lähtövaihtuvuutta. Nämä mittarit ja tavoiteltavat tasot on asetettu uuden strategian valmistumisen yhteydessä talousarvioon.

Henkilöstöohjelma on pitkän tähtäyksen näkemys ja suunnitelma siitä, kuinka kunta varmistaa tulevaisuudessa henkilöstön hyvinvoinnin, sitoutumisen ja motivaation sekä sen, että kunnan henkilöstö vastaa osaamiseltaan ja rakenteeltaan palvelutarpeeseen.

Vesilahden kunnan henkilöstöohjelmaan tullaan määrittelemään henkilöstöjohtamisen ja henkilöstöön liittyvien toimintojen kehittämisen painopistealueet, tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Henkilöstöohjelma rakennetaan palvelemaan Vesilahden kunnan tarpeita olemassa olevan kerätyn tiedon perusteella. Painopistealueet ja niihin sisältyvät tavoitteet perustuvat toiminnallisiin tarpeisiin ja henkilöstön työhyvinvoinnin edistämiseen. Henkilöstöohjelman

keskiössä ovat johtamisen kehittäminen, osaamisen kehittäminen, työhyvinvoinnin edistäminen ja henkilöstösuunnittelu.

Henkilöstöohjelman edistymistä arvioidaan kärkihankkeiden toteutumisen yhteydessä ja osavuosikatsausten yhteydessä. Henkilöstöohjelmaan kirjattavien tavoitteiden toteutuminen esitetään henkilöstöraportissa.

4.2 Liikkuva hyvän mielen Vesilahti

Kunnan perustehtävä on kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Kunta haluaa lisätä yksilön ja yhteisöjen mahdollisuuksia edistää omaa ja lähiympäristönsä hyvinvointia. Kunnan hyvinvointisuunnitelmassa on määritelty tavoitteet ja seurattavat indikaattorit kunnassa yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa tehtävälle terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Vuoden 2024 kärkihankkeena kunta haluaa edistää liikkumista ja vähentää mielenterveyden pulmia.

Vesilahdessa on keskimääräistä enemmän ylipainoisia kaikissa ikäryhmissä. Liikkumattomuus ja muut huonot elintavat ovat taustatekijöinä useimmissa terveyden ja hyvinvoinnin pulmissa, jonka vuoksi Vesilahden kunta haluaa edistää kuntalaisten fyysisen aktiivisuuden mm. seuraavilla toimenpiteillä:

- Parantamalla liikkumisen olosuhteita ja kannustamalla arkiliikuntaan
- Lisäämällä elintapaohjauksen palveluita kaiken ikäisille kuntalaisille (mm. Move!-testien tulosten ohjaamana)
- Perustamalla kohdennettuja liikuntaryhmiä ja ystäväryhmiä seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille
- Tutkimalla mahdollisuuksia hyödyntää teknologiaa ja pelillisyyttä liikkumiseen innostamisessa
- Toteuttamalla kampanjoita, tapahtumia ja tempauksia liikkumisen ja yhteisöllisyyden edistämiseksi

Mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet merkittävästi viime vuosina ja Vesilahden kunta haluaa kiinnittää erityistä huomiota lasten ja nuorten hyvää mielenterveyteen. Kunta käynnistää useita toimenpiteitä lasten ja nuorten mielenterveyden tukemiseksi:

- Vahvistetaan peruspalveluiden henkilöstön osaamista tunnistaa ja ennaltaehkäistä mielenterveyden pulmia
- Vahvistetaan yhteisöihin kiinnittymistä ja varmistetaan mielekkäitä harrastusmahdollisuuksia kaikille lapsille ja nuorille
- Palkataan yläkouluun kouluvalmentaja tukemaan mielenterveyden pulmista kärsiviä nuoria sekä vahvistamaan kiusaamisen ehkäisyä ja siihen puuttumista
- Toteutetaan suunnitelmallista ja aktiivista ehkäisevää päihdetyötä

- Edistetään kuntalaisten osallisuutta, tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia

Kärkihankkeiden toteumaa ja onnistumista seurataan hyvinvointisuunnitelman indikaattoreiden avulla osavuosikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä.

4.3 Yhteisöllisesti rakentaen

Kärkihankkeen tavoitteena on vahvistaa naapuriyhteisöjä, lisätä yhteisten tilojen käyttöä ja osallistumista päätöksentekoon asemakaava-alueilla, joilla ei ole olemassa laatukortteja alueiden ylläpitoa ja kehitystä ohjaamassa.

Samalla halutaan hyödyntää teknologiaa kuntalaisten yhteisöllisyyden lisäämiseksi ja kehittää uusi toimintamalli asuinalueiden hoitoon ja kehittämiseen. Projektissa suunnitellaan ja toteutetaan digitaalinen alusta, jonka kautta asukkaat voivat keskustella, jakaa tietoa, tarkastella huoltotoimenpiteitä, sekä osallistua suunnitteluun ja kehitykseen. Tämä alusta helpottaa myös kunnan seurantaa ja vikailmoitusten käsittelyä.

Projektin onnistumista arvioidaan ensisijaisesti asukaspalautteen perusteella. Pitkällä aikavälillä tavoitteena on tarkastella asuinalueiden vetovoimaa ja mahdollista kiinteistöjen arvonnousua tai -laskua. Projektin ensimmäinen vaihe on pilottiprojekti, joka toteutetaan 2-3 asemakaava-alueella vuoden 2024 aikana. Tämän pilotoinnin pohjalta luodaan toimintamalli laatukorttien laatimiseen, joiden avulla voidaan ohjata alueiden ylläpitoa ja kehitystä.

Vuonna 2024 toteutettavat konkreettiset toimenpiteet sisältävät:

- Asemakaava-alueiden listauksen, nykytilan kartoituksen ja kaavatarkastelun
- Pilotoinnin
- Yhteiskäyttötilojen ja -laitteiden määrittelyn ja toteutuksen
- Laatukorttien laatimisen
- Tuotteistamisen ja kannattavuuslaskennan
- Asiakaspalvelun kehittämisen ja sen mittaamisen

Projektin vaikutukset huomioidaan myös kunnan kaavoitus- ja maapoliittisen ohjelman valmistelussa.

Hankkeen edistymistä ja onnistumista seurataan osavuosikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä. Tämä antaa mahdollisuuden arvioida projektin vaikutuksia ja tarvittaessa tehdä muutoksia sen suunnitelmaan ja toteutukseen.

5 Talousarvion ja taloussuunnitelman lähtökohdat

5.1 Periaatteet lainsäädännössä

Kuntalain (410/2015) 13 luvun 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa valtuusto hyväksyy kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja taloussuunnitelma sitovat toimielimiä ja henkilöstöä ja ovat samalla näiden ohjauksen ja valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

Kuntalain talousarvio- ja suunnitelmasäännösten tarkoituksena on varmistaa kunnan tehtävien ja talouden oleminen kestävällä pohjalla ja tasapainossa. Talouden suunnittelun lähtökohtana ovat strategiassa kunnan toiminnalle asetetut pitkän aikavälin tavoitteet, ennakoitujen talouden kehitysnäkymät, arvioitu väestön ja elinkeinojen kehitys sekä toimintaympäristön muutokset. Talousarviossa esitetään tavoitteiden toteutuksen edellyttämät toiminnan ja talouden tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat.

Talousarvio tulisi laatia siten, että se ohjaa ja kannustaa kuntaa tulokselliseen toimintatapaan. Tuloksellisuus muodostuu seuraavista osatekijöistä: taloudellinen tuottavuus ja tehokkuus, palvelun laatu ja vaikuttavuus sekä työelämän laatu.

5.2 Talousarvion rakenne

Talousarviossa tulee olla *käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa* sekä *investointi- ja rahoitusosa*.

Käyttötalousosassa määrärahat ja tuloarviot sidotaan tavoitteisiin. Valtuusto osoittaa toimielimelle määrärahan ja asettaa mahdollisen tuloarvion määrätyn tehtävän hoitamiseksi siten, että tehtävälle asetetut tavoitteet toteutuvat. Vesilahden kunnassa on seitsemän valtuustoon nähden sitovaa vastuualuetta: tarkastuslautakunta, hallintopalvelut, opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut, vapaa-ajan palvelut, tekniset palvelut, vesi- ja viemärilaitos sekä rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu.

Tuloslaskelmaosa on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, jonka tehtävänä on osoittaa tulo- ja rahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmaosaan yhdistellään tehtävien toimintatulot ja toimintamenot. Tuloslaskelmaosassa budjetoidaan valtuustoon nähden sitovat tulosvaikutteiset tuloarviot ja määrärahat, joita ei ole budjetoitu tehtäväkohtaisissa käyttötalousosissa ja tulosbudjeteissa. Tuloslaskelmaosan sitovia eriä ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustuotot ja -kulut, satunnaiset erät ja tilinpäätössiirot. Mainittujen erien sitovuuteen sovelletaan samoja perusteita kuin käyttötalousosan ja investointiosan tuloarvioissa ja määrärahoissa. Tuloarvioiden alittuminen ja määrärahan ylittyminen on käsiteltävä talousarviomuutoksena valtuustossa.

Rahoituslaskelma osoittaa, miten talousarvio vaikuttaa kunnan maksuvalmiuteen. Rahoitusosa on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa kuvataan toiminnan ja investointien rahavirtaa. Siitä nähdään, miten vuosikate ja muu tulo- ja rahoitus riittävät investointimenojen kattamiseen. Toisessa osassa arvioidaan rahoituksen rahavirta. Talousarviota laadittaessa tärkeitä eriä ovat antolainauksen ja lainakannan muutokset sekä kassavarojen muutokset.

Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottuminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot.

5.3 Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriön syksyn 2023 taloudellisen katsauksen ¹ ennusteen mukaan Suomen talous näyttäisi ajautuvan taantumaan eurooppalaisten kumppaniemme, erityisesti Saksan ja Ruotsin vanavedessä. Taantuma ei ole yllätys. Sitä on povattu siitä saakka, kun inflaatio kiihtyi ja keskuspankit alkoivat suitsia sitä korkoja nostamalla. Suomessa tuotanto kasvoi hyvää vauhtia vielä vuoden 2023 alkupuoliskon. Nyt merkit viittaavat siihen, että talouden kysyntä ja tuotanto supistuvat ainakin vuoden 2023 jälkipuoliskon ajan. Taantuma runtelee erityisesti asuinrakentamista, mutta koko talouden näkökulmasta se näyttäisi jäävän lieväksi ja lyhytaikaiseksi. Valtiovarainministeriössä arvioidaan, että kasvu elpyy runsaaseen 1 prosenttiin vuonna 2024.

Valtiovarainministeriön arvioiden mukaan tekijöitä, jotka tukevat käännettä vuoden 2024 aikana, on monia. Energian ja raaka-aineiden halpeneminen hidastaa inflaatiota selvästi ja palkat ja etuudet nousevat. Kansalaisten ostovoima kasvaa ja sen myötä yksityinen kulutus. Euroopan keskuspankin odotetaan alentavan ohjauskorkojaan vuoden 2024 kolmannella neljänneksellä. Markkinakorkojen voi odottaa alkavan alentua jo aiemmin. Korot jäävät selvästi korkeammalle kuin mihin on totuttu viime vuosina. Silti korkojen alentuminen helpottaa asuntovelallisia vähitellen ja tukee investointeja. Yritykset ovat tyhjentäneet varastojaan tänä vuonna, mikä on leikannut tuotannon kasvua. Kun varastot ehtyvät, niistä ei riitä ammennettavaa, kun kysyntä elpyy. Kasvava kysyntä kasvattaa tuotantoa koko mitallaan. Työllisyys heikkenee lähineljänneksinä, kun tuotanto junnaa paikallaan. Kun tuotanto alkaa elpyä, työllisyys alkaa kasvaa. Hyvä työllisyys tukee yksityistä kulutusta. Valtiovarainministeriössä arvioidaan, että edellä mainitut tekijät ajavat taloutta uuteen nousuun myös Euroopassa ja että näiden tekijöiden voimasta maailmankauppa piristyy merkittävästi vuonna 2024.

Valtiovarainministeriön silmissä taantuma näyttää toistaiseksi varsin tyyppilliseltä talouden suhdannekiertoon liittyvältä negatiivisen kasvun vaiheelta. Lievä ja lyhytaikainen taantuma ei anna aihetta tukea talouden kokonaiskysyntää julkisin varoin. Julkisen taloudenpidon automatiikka ja finanssipolitiikkaa tukevat taloutta jo muutenkin vuosina 2023-2024. Taantuma voi toki pitkittyä ja saada pysyvämpiä, elpymistä hidastavia rakenteellisia piirteitä. Syyt voivat liittyä inflaatioon ja korkoihin, Kiinan talouteen, yleiseen epävarmuuteen ja säästämiseen sekä asuinrakentamiseen. Toisaalta siirtymä puhtaaseen energiaan voi edetä ennustettua laajemmin ja nopeammin. Julkisessa taloudessa todellisuus on nyt karu, mutta tulevaisuus ei ole aivan niin synkkä kuin ennusteesta voisi päätellä. Ennusteessa on mukana hallitusohjelman mukaisia toimia julkisen talouden vahvistamiseksi vain siltä osin, kun ne sisältyvät vuoden 2024 talousarvioon ja vuosien 2024-2027 Julkisen talouden suunnitelmaan. Julkisen talouden alijäämät pienenevät ja julkinen talous velkaantuu ennustettua vähemmän, kun hallitusohjelma pannaan toimeen täydessä laajuudessa ja tavoitellussa aikataulussa.

¹ Valtiovarainministeriö: Taloudellinen katsaus, Syksy 2023. [Taloudellinen katsaus, Syksy 2023 \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Silti valtionhallinnon, kuntahallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä, joka täytyisi kattaa lisävelalla, olisi edelleen noin 10 mrd. euroa vuonna 2027. Samalla koko julkisen talouden alijäämä olisi noin miljardi euroa suurempi kuin tavoitteeksi asetettu korkeintaan 1 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Ja vaikka tavoite saavutettaisiin, julkisen velan kasvu suhteessa kokonaistuotantoon pysähtyisi vain vaivoin vuoteen 2027 mennessä. Valtiolle, kuntiin ja hyvinvointialueille on piinallisen vaikea rakentaa puskuria pahojen päivien varalle, kun väestön ikääntyminen jarruttaa talouden tulonmuodostusta, kasvattaa palvelutarpeita ja myös palveluiden yksikkökustannukset kasvavat, kun julkisen velan korkoihin uppoaa yhä enemmän rahaa ja kun talouden rakennemuutos nakertaa verotusta.

Valtiovarainministeriön mukaan on mahdoton nähdä, miten julkisen taloudenpidon vakauttaminen voisi onnistua ilman mittavia toimia menojen kasvun pienentämiseksi ja tulojen kasvun nopeuttamiseksi – ilman säästöjä; ilman toimia, joilla ylläpidetään kokonaisverokertymää; ilman toimia, joilla tuetaan työllisyyden ja tuottavuuden kasvua. Kaikkia näitä tarvitaan, jotta julkisessa taloudenpidossa saadaan aikaan kestävä käänne. Mitä enemmän kykenemme luomaan uutta tuotantoa ja työpaikkoja, joihin kykenemme kouluttamaan osaajia ja houkuttelemaan osaajia ulkomailta, sen vähemmän meidän täytyy kiristää hampaita säästöjen ja verotuksen kanssa. Talouden rakenteet muuttuvat nyt nopeasti, kun yritykset rakentavat uutta kapasiteettia osana energiasiirtymää ja siihen kytkeytyvää uusteollistumista. Muutos voi parhaimmillaan luoda Suomeen uutta tuotantoa ja uusia työpaikkoja ennennäkemättömässä määrin. Muutos luo kerrankin näkymän sille, mistä usein haikailtu ennustettua nopeampi kasvu voisi Suomessa syntyä. Sen ratkaiseminen, miten näkymä muuttuu konkreettisiksi investoinneiksi, tuotannoksi ja työpaikoiksi, on talouspolitiikan ydinkysymys, johon ei olisi varaa vastata väärin.

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden pidemmän aikavälin kestävyYTEEN. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu. Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Kestävyysvajetta kuvaava kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun.

Valtiovarainministeriön mukaan talouskasvu oli Suomessa alkuvuonna 2023 yllättävän hyvä palveluiden kasvun ansiosta. Teollisuuden tilanne on kuitenkin selvästi heikompi ja rakentaminen on syvässä laskussa. Loppuvuonna korkojen ja hintojen nousun vaikutus on talouteen edelleen negatiivinen ja tuotanto vähenee. Koko vuoden tasolla Suomen bruttokansantuote (BKT) ei kasva vuonna 2023, vaan pysyy vuoden 2022 tasolla. Kysynnän odotetaan kuitenkin piristyvän niin Suomessa kuin maailmantaloudessa vuonna 2024, kun

korkeiden nousu pysähtyy, hintojen nousu hidastuu alle palkankorotusten, ja kotitalouksien ostovoima kääntyy kasvuun. Investointinäkymät ovat valoisat, vaikka vuonna 2023 ja vuonna 2024 asuntorakentaminen väheneekin rajusti. Energiasiirtymään liittyviä investointisuunnitelmia on ennätysellisen paljon. Tuotannon kasvu nopeutuukin ja vuonna 2024 BKT kasvaa 1,2 prosenttia ja 1,8 prosenttia vuonna 2025.

Valtiovarainministeriö arvioi maailmantalouden näkymien olevan kaksijakoiset. Toisaalta Yhdysvalloissa, Japanissa ja monessa kehittyvässä maassa talous kasvaa melko nopeasti, toisaalta Euroopassa ja Kiinassa näkymät heikkenevät. Rakentaminen on vaikeuksissa lähes maailmanlaajuisesti, mutta kiinteistösektori on kriisissä erityisesti Euroopassa ja Kiinassa. Inflaatio on hidastunut, mutta pohjainflaatio on yhä nopeaa monessa taloudessa. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ylläpitää jännitystä Euroopassa. Geopoliittiset jännitteet varjostavat maailmankaupan näkymiä. Maailmantalouden kasvu hidastuu 2,6 prosenttiin tänä vuonna ja kiihtyy 2,9 prosentin kasvuun vuonna 2024. Suurista markkinoista Kiinan talouden ennustetaan kasvavan vuonna 2024 4,8 prosenttia, Yhdysvaltojen 1,7 prosenttia, EU:n 1,3 prosenttia ja Japanin 1,3 prosenttia.

Suomessa työllisyys notkahtaa huipputasolta. Vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä lisääntyi 0,9 prosenttia ja työllisyysaste saavutti jälleen uuden ennätyskorkeuden. Työmarkkinoilla alkoi kesällä ilmetä heikkenemistä, kun työttömien määrä ja lomautukset kääntyivät nousuun sekä elinkeinoelämän työllistämissuunnitelmat laskuun. Lisäksi työvoiman ulkopuolelle siirtyi runsaasti etenkin miehiä. Työvoiman määrä on ennätyskorkealla. Työllisten määrä lisääntyi tammi-heinäkuussa 11 000 henkilöllä. Vielä merkittävämpää oli työvoimaan osallistumisen kasvu, sillä työmarkkinoiden ulkopuolelta siirtyi työmarkkinoille varsinkin naisia. Poikkeuksellisesti myös työttömyys lisääntyi, vaikka työllisyys kasvoi. Työllisyys lisääntyi varsinkin julkisella sektorilla. Palkansaajien määrä oli suurempi sekä koko- että osa-aikaista työtä tekevien keskuudessa. Kokonaistuotannon ennakoitaan säilyvän edellisen vuoden tasolla vuonna 2023. Tästä huolimatta työvoiman kysyntä notkahtaa vuoden 2023 toisen puoliskon aikana varsinkin jalostustoimialoilla. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää edelleen varsinkin vuonna 2025, etenkin palvelutoimialoilla. 15-64 -vuotiaiden työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin vuonna 2025.

Erityisesti rakentamisen supistuminen lisää jalostuksen toimialan työttömyyttä vuonna 2023. Vuoden 2023 hienoisesta noususta jälkeen talouden toipumisen odotetaan vähentävän työttömyyttä vuonna 2024 ja varsinkin vuonna 2025. Mikäli työmarkkinoiden kohtaantongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammattittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteissa oletetaan, työttömyysaste laskee noin seitsemään prosenttiin vuonna 2025.

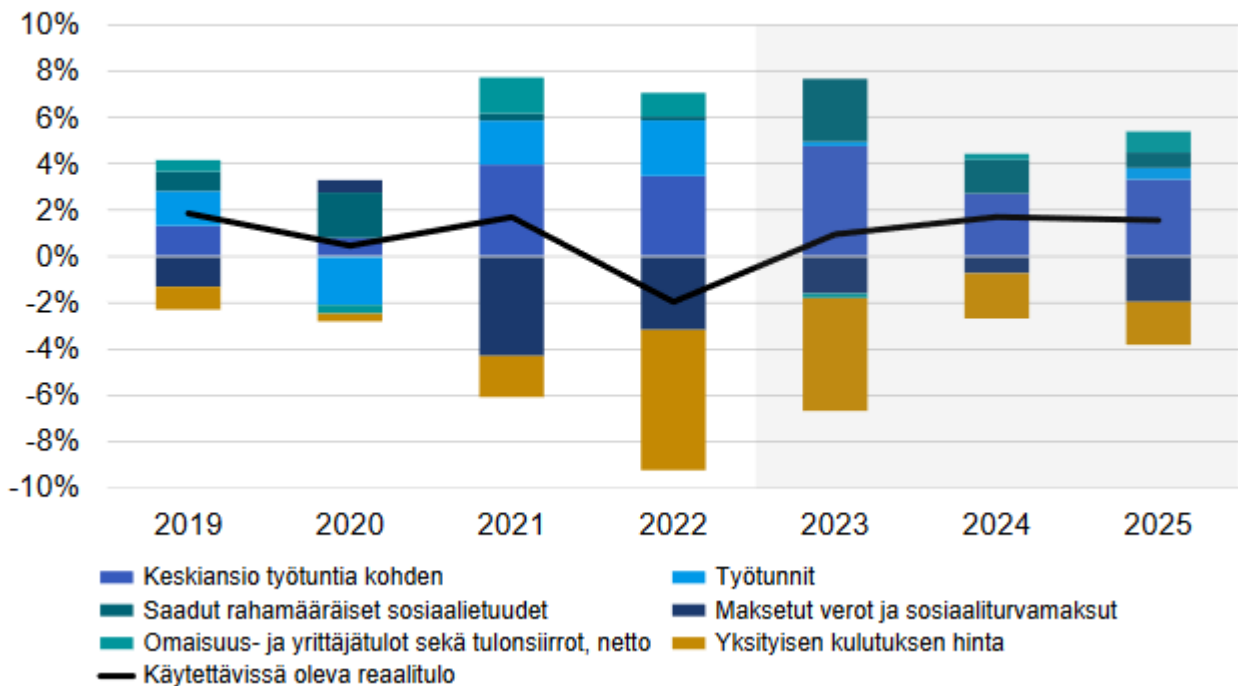
Valtiovarainministeriön mukaan korkojen nousu on selvästi heikentänyt asuntomarkkinoita. Korkokustannusten nousu ja hintojen epävarmuus on saanut kuluttajat epäröimään asunnonostoa, mikä vähentää asuntoluottojen kysyntää. Viime vuosien vilkkaan rakentamisen jälkeen rakennuttajat ovat joutuneet tilanteeseen, missä niillä on runsaasti myymättömiä asuntoja. Uusien asuntojen aloitukset ovat tästä syystä useissa suunnitelluissa kohteissa jääneet tekemättä. Investoinnit asuinrakentamiseen vähenevät vuonna 2023. Lisääntynyt

epävarmuus vähentää myös muuta talonrakentamista sekä maa- ja vesirakentamista. Talouskasvun pysähtyminen ja korkojen nousu on vähentänyt myös kone- ja laiteinvestointeja, mutta vihreän siirtymän investoinnit ovat vauhdittamassa investointeja merkittävästi tulevina vuosina. Yksityisten investointien ennustetaan vähenevän 3,6 prosenttia vuonna 2023, mutta kääntyvän jälleen 1,1 prosentin kasvuun vuonna 2024. Vuonna 2025 yksityisten investointien odotetaan kasvavan 2,3 prosentilla. Kokonaisuudessaan investointien suhde BKT:hen pysyy 24 prosentissa, mutta yksityisten investointien osuus BKT:sta pienenee 19 prosenttiin, loput vajaa 5 prosenttia on julkisia investointeja.

Useita rakennushankkeiden aloituksia on lykätty huonon asuntomarkkinatilanteen vuoksi. Asuntorakentaminen on hidastunut jo vuoden 2022 alusta lähtien, mutta varsinkin vuoden 2022 loppupuolelta sekä aloitusten että rakennuslupien määrä on pudonnut selvästi. Vuonna 2022 asuntoinvestoinnit kasvoivat 1,7 prosenttia. Viime vuosien vilkas rakentaminen ja nopeasti muuttunut korkoympäristö ovat kriisiyttäneet uusien asuntojen myyntiä ja lisänneet myymättömien asuntojen varastoa. Tämä jarruttaa uusien asuntojen rakentamisen aloituksia ja vähentää asuntoinvestointeja tänä vuonna. Asuinrakennusinvestoinnit vähenevät vuosina 2023 ja 2024. Kasvun odotetaan elpävän vuonna 2025. Vuodelle 2023 pudotusta ennakoidaan 7,0 prosenttia ja vuodelle 2024 4,0 prosenttia. Vaikka asuntorakentamisen ennusteeseen sisältyy riski vielä suuremmasta pudotuksesta, on asuinrakentamiselle edelleen kysyntää. Sekä kaupungistuminen että maahanmuutto ylläpitävät asuntotuotantotarvetta.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaavan käytettävissä olevan reaalityulon ennakoidaan kääntyvän vuonna 2023 kasvuun yksityisen kulutuksen hintojen nousun hidastuessa, keskiansioiden noustessa ja sosiaalietuuksien kasvaessa voimakkaasti indeksikorotusten myötä. Kotitalouksien maksamat korot kasvavat voimakkaasti, mutta samaan aikaan myös kotitalouksien sijoitusrahastoista ja talletustileiltä saamat korkotulot kasvavat, jolloin nettomääräiset omaisuustulot laskevat vain hieman. Kotitalouksien ostovoiman kasvun arvioidaan nopeutuvan vuosina 2024 ja 2025 inflaation hidastuessa edelleen. Yksityisen kulutuksen hintojen nousun arvioidaan hidastuvan 4,9 prosenttiin vuonna 2023 ja 2 prosenttiin vuonna 2024.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo¹ muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo. Lähde VM: taloudellinen katsaus, Syksy 2023 s. 35.

5.4 Vesilahden kunnan taloudellinen tilanne

5.4.1 Kunnan talouden yleiskuva

Kuntataloudessa vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Perusoletus on, että tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään pysyvien vastaavien poistojen suuruinen. Poistot kuvaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointitarvetta. Mikäli vuosikate kattaa poistot, kunnan ei keskimäärin tarvitse velkaantua, realisoida omaisuuttaan tai pitkäaikaisia sijoituksiaan pitääkseen palveluiden tuotantovälineet toimintakunnossa. Jos vuosikate jää negatiiviseksi, tulorahoitus ei riitä edes juokseviin menoihin. Kunnan vuosikate on vaihdellut merkittävästi edeltävinä vuosina. Vuosikate on riittänyt poistojen kattamiseen vuosina 2020, 2021 ja 2022.

	2022	2021	2020	2019	2018
Vuosikate	2 718 744	1 952 376	3 087 019	1 541 487	-137 617
Asukkaat	4 501	4 444	4 367	4 355	4 396
Vuosikate eur/asukas	604	439	707	354	-31
Tilikauden tulos	1 362 207	470 254	1 565 322	-25 021	-1 670 113
Tilikauden yli-/alijäämä	1 362 247	487 799	1 604 444	14 101	-1 630 991
Taseen kum. yli- /alijäämä	4 123 842	2 761 595	2 273 796	669 352	655 251
Ylijäämä eur/asukas	916	621	521	154	149

Vesilahden talouden yleistilanne

Kunnan taseen 31.12.2022 mukainen ylijäämä oli 1 362 247 euroa ja kumulatiivinen ylijäämä 4 123 842 euroa. Kunnan vuoden 2023 talousarviossa kuluva vuoden ylijäämäksi arvioitiin 580 968 euroa. Tilinpäätösennusteen mukaisesti vuoden 2023 talous toteutuu arvioitua paremmin ja tilikauden ylijäämäksi arvioidaan noin 800 000 euroa. Parantunut tulos johtuu pääosin suunnitelman mukaisten poistojen toteutumisesta arvioitua alhaisempina.

Vesilahden kunnan pitkäaikaisten lainojen määrä oli tilinpäätöksessä 2022 10,9 miljoonaa euroa eli noin 2 424 euroa per asukas. Vuoden 2023 aikana Vesilahden kunta on nostanut uutta pitkäaikaista lainaa 3,5 miljoonaa euroa, osittain johtuen investointisuunnitelmien toteutumisesta suunnitelmien mukaisesti. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä pitkäaikaisten lainojen määrän arvioidaan olevan 13,3 miljoonaa euroa eli noin 2 950 euroa per asukas.

5.4.2 Vuoden 2024 talousarvio

Vesilahden kunnanhallitus antoi 2.10.2023 §154 talousarvion päivitetyn suunnitteluohjeen vuodelle 2024. Päivitetyn talousarvion suunnitteluohjeeseen kuuluvan talousarviokehityksen mukaisesti kunnan toimintakate vuodelle 2024 oli -13 145 633 euroa ja vuosikate 1 472 500 euroa. Talousarvioprosessin edetessä tehtiin vielä hieman muutoksia, joista suurimmat muutokset kohdistuivat verotulojen heikentämiseen. Talousarviokehityksen tuloveroprosenttina käytettiin Kuntaliiton lokakuu 2023 veroennustekehikossa arvioitua 9,40 prosenttia ja arvioiduiksi vuoden 2024 verotulokertymäksi noin 11,6 miljoonaa euroa. Kunnanvaltuuston 13.11.2023 päätöksen myötä tuloveroprosentiksi määrättiin 9,30 prosenttia ja tämän johdosta vuoden 2024 tuloveroja heikennettiin lopulliseen vuoden 2024 talousarvioon 120 000 euroa, jonka jälkeen vuoden 2024 arvioiduiksi verotulokertymäksi arvioidaan noin 11,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 toimintakatteeksi muodostui -13 105 021 euroa ja vuosikatteeksi 1 351 982 euroa.

Vuoden 2024 talousarvio laaditaan eduskunnan hyväksymän hyvinvointialueuudistuksen lainsäädännön mukaisesti. Talousarviovuodelle 2024 sekä suunnitelmavuosille 2025 ja 2026 on huomioitu uudistuksen aiheuttamat muutokset valtionosuuksiin ja verotuloihin.

Vuodelle 2024 määrättyt veroprosentit ovat seuraavat:

Tulo- ja kiinteistöveroprosentit	Vuosi 2024
Tuloveroprosentti	9,30 %
Kiinteistöveroprosentit	
Rakennusten yleinen kiinteistöveroprosentti	1,25 %
Maapohjan yleinen kiinteistöveroprosentti	1,30 %
Vakituksen asunnon kiinteistöveroprosentti	0,55 %
Muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti	1,40 %
Yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöveroprosentti	1,25 %
Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveroprosentti	3,00 %

Tulo- ja kiinteistöveroprosentit vuodelle 2024

Kunnan ulkoisten toimintatuottojen määrä talousarviossa on 2,4 miljoonaa euroa. Ulkoisten toimintakulujen määrä on noin -15,5 miljoonaa euroa ja toimintakate on -13,1 miljoonaa euroa. Toimintakate on noin 40 000 euroa parempi kuin talousarvion laadintaohjeessa annetussa päivitettyssä talousarviokehyksessä. Talousarviovuoden menot pienenevät hieman enemmän kuin talousarvion kehyksessä arvioitiin.

Talouden suunnitelmakaudella Vesilahden vuosikate ei riitä investointien kattamiseen eikä lainojen lyhennykseen. Uutta velkaa, lainanlyhennykset huomioiden, suunnitelmakaudella kertyy 5,5 miljoonaa euroa ja velkamäärä suunnittelukauden lopussa on 18,7 miljoonaa eli noin 4 072 euroa per asukas.

5.4.3 Taloudelliset riskit

Kunnan talousarviovuoden ja -suunnitelmavuosien talous näyttää kokonaisuudessaan erittäin haasteelliselta. Lisäksi tulevien vuosien taloudelliset riskit toteutuessaan voivat heikentää kunnan talouden näkymiä entisestään. Näihin taloudellisiin riskeihin lukeutuvat muiden muassa yleisen kustannustason pysyminen korkealla tasolla ja vaikutukset esimerkiksi rakennusalaan, joka vastaavasti voi heijastua kunnan väkilukuun negatiivisesti ja siten välillisesti myös verotulonäkymien mahdolliseen heikentymiseen.

Vesilahden kunnan taloutta katetaan suurimmaksi osaksi verotuloilla, joten väkiluvun kasvattaminen tai edes nykyisellään pitäminen tulee olemaan erittäin tärkeää ja samalla haastavaa nykyisessä markkinatilanteessa. Väkiluvun kasvattaminen tai ennallaan pitäminen ei kuitenkaan pelkästään riitä. Kunnan täytyy huolehtia myös kunnalla toimivista yrityksistä ja yrittäjistä. Tällä hetkellä kunnan yhteisöverokertymät ovat pitkälti vain muutaman yrityksen tuloksista kertyviä yhteisöveroja. Suurena riskinä on, jos joku suurimpia yhteisöveroja tuottavista yrityksistä ei pystyisikään tekemään hyvää tulosta tai jopa siirtäisi yrityksensä Vesilahden kunnalta toiseen kuntaan, niin nämä vaikuttaisivat kunnan yhteisöverokertymiin heikentävästi.

Lisäksi hyvinvointialueiden heikot talousnäkymät voivat vaikuttaa valtionosuuksiin heikentävästi ja julkisuuteen nousseiden arvioiden mukaan myös näyttäisi siltä, että osa pienempien kuntien terveysasemista voidaan sulkea. Tämän toteutuessa pienet kunnat voivat menettää läheiset terveysasemapalvelut ja näiden lisäksi myös suuret vuokratulot, joita hyvinvointialueet maksavat nykysopimusten mukaan suunnitelmavuoteen 2025 asti. Vesilahden kunnan osalta tämä voisi tarkoittaa jopa yli miljoonan euron heikennystä vuoden 2026 talouteen ja sen lisäksi jäljelle jäisi suurimmaksi osaksi terveysaseman suuret käyttämättömät tilat.

Talousarviokirjan valmistumisen kynnyksellä ja samana päivänä kun kuntien ja kaupunkien oli viimeistään (17.11.2023) ilmoitettava vuoden 2024 veroprosenttien tasot Verohallintoon, Valtiovarainministeriö ilmoitti vuoden 2022 verotuksen valmistumisen aiheuttavan muutoksia sote-siirtolaskelmaan ja kuntien valtionosuuksiin. Valtiovarainministeriön lopullisten verotulotietojen perusteella laskettu valtionosuuden vähennystarve poikkeaa aiemmin arvioidusta tasosta. Vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa pysyväksi valtionosuuden vähennykseksi arvioitiin 224 milj. ja vuotta 2023 koskeva osuus 112 milj. euroa. Verotuksen valmistuminen muuttaa edelleen vuoden 2024 valtionosuuksia siten, että pysyvä vähennys kuntien valtionosuuksiin kasvaa yhteensä 501 milj. euroon. Vuotta 2023 koskeva määräaikainen osuus vuodelle 2024 kasvaa yhteensä 250 milj. euroon. Muutokset eivät vaikuta hyvinvointialueiden rahoituksen tasoon, joka määräytyy kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen vuoden 2022 nettokustannusten perusteella. Tässä vaiheessa kuntakohtaisista valtionosuusvaikutuksista ei ole kuitenkaan sen tarkempia tietoja, joten niihin vaikutuksiin reagoidaan tarvittaessa vuoden 2024 muutostalousarviossa.

Taloudellisiin riskeihin voidaan sisällyttää myös tuleva TE-palveluiden uudistus, kun TE-palvelut siirtyvät kunnille 1.1.2025. Uudistuksessa työllisyyden ja yritysten kasvua tukevat julkiset palvelut tulevat osaksi kuntien työllisyys- ja elinvoimatehtäviä. Uudistus etenee eduskunnassa suunnitellun aikataulun mukaisesti. Tämän uudistuksen talousvaikutuksista ei ole vielä tässä vaiheessa sen tarkempia tietoja.

Kaikkia näitä tiedossa olevia taloudellisia riskejä varten tarvitaan ennakoituja suunnitelmia eri riskiskenaarioista, jotta kunta pystyy reagoimaan ja mahdollisesti myös vähentämään riskien vaikutuksia nopeilla aikatauluilla.

5.4.4 Kunnan henkilöstö

Kunnan henkilöstö jakaantuu palvelualueelle seuraavasti:

HTV 1 eli henkilötyövuosi 1 luku kertoo käytettävissä olevan henkilöstön määrän toimialueittain.

Luvusta ei ole vähennetty lomiam tai poissaoloja.

Henkilötyövuodet HTV1	TP 2022	TOT. 1-9/2023	TA 2023	TA 2024
Hallintopalvelut	40,33	8,61	11,88	12,88
Tekniset palvelut	9,64	21,34	29,22	29,22
Opetus- ja varhaiskasvatus	149,47	108,47	145,38	146,16
Vapaa-ajan palvelut	10,70	8,57	11,61	10,83
Rakennus- ja ympäristönsuojelu	2,88	2,38	3,11	3,11
Yhteensä	213,02	149,37	201,20	202,20

6 Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024-2026

TULOSLASKELMA ulkoinen ja sisäinen	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	TS 2025	TS 2026
TOIMINTATUOTOT						
Myyntituotot	2 316 283	1 355 124	1 671 030	23,3 %	1 688 793	1 717 123
Maksutuotot	537 589	708 764	478 364	-32,5 %	478 364	478 364
Tuet ja avustukset	351 192	332 494	272 999	-17,9 %	272 999	272 999
Muut toimintatuotot	2 496 566	2 957 493	2 920 420	-1,3 %	3 157 437	3 279 074
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	5 701 630	5 353 875	5 342 813	-0,2 %	5 597 593	5 747 560
TOIMINTAKULUT						
Henkilöstökulut	-9 001 349	-9 653 991	-10 068 058	-4,3 %	-10 241 574	-10 454 211
Palkat ja palkkiot	-7 241 623	-7 803 430	-8 204 692	-5,1 %	-8 350 137	-8 528 374
Eläkekulut	-1 520 761	-1 588 001	-1 680 485	-5,8 %	-1 705 356	-1 735 835
Muut henkilösivukulut	-238 965	-262 560	-182 881	30,3 %	-186 081	-190 002
Palvelujen ostot	-19 933 467	-4 806 512	-4 941 961	-2,8 %	-5 081 116	-5 201 606
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 345 276	-1 153 530	-1 086 780	5,8 %	-1 095 256	-1 117 161
Avustukset	-500 790	-527 000	-472 000	10,4 %	-472 000	-472 000
Muut toimintakulut	-1 651 135	-1 869 873	-1 879 035	-0,5 %	-1 911 516	-1 949 746
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-32 432 017	-18 010 906	-18 447 834	-2,4 %	-18 801 461	-19 194 724
TOIMINTAKATE	-26 730 387	-12 657 031	-13 105 021	-3,5 %	-13 203 868	-13 447 164
Verotulot	20 808 803	11 890 705	11 476 538	-3,5 %	12 023 332	12 448 806
Valtionosuudet	7 933 314	3 093 860	3 142 497	1,6 %	3 142 497	3 142 497
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	0	100	100		100	100
Muut rahoitustuotot	88 157	68 000	160 316	135,8 %	117 029	102 010
Korkokulut	-35 100	-150 327	-318 948	-112,2 %	-417 114	-514 113
Muut rahoituskulut	653 958	50 675	-3 500	-106,9 %	-3 500	-3 500
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	707 015	-31 552	-162 032	-413,5 %	-303 485	-415 503
VUOSIKATE	2 718 744	2 295 982	1 351 982	-41,1 %	1 658 476	1 728 636
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunn.mukaiset poistot	-1 356 537	-1 715 014	-1 588 417	7,4 %	-1 658 028	-1 758 028
TILIKAUDEN TULOS	1 362 207	580 968	-236 435	-140,7 %	448	-29 392
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	40	0	0		0	0
Varausten lis.(-)tai väh.(+)						
Rahastojen lis.(-) tai väh.(+)						
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	1 362 247	580 968	-236 435	-140,7 %	448	-29 392

TUNNUSLUVUT	TP 2022	TA 2023	TA 2024		TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot / toimintakulut %	-17,6 %	-29,7 %	-29,0 %		-29,8 %	-29,9 %
Vuosikate / poistot %	200 %	134 %	85 %		100 %	98 %
Vuosikate euroa / asukas	604	500	300		365	377
Asukasluku 31.12.	4 501	4 590	4 500		4 545	4 590

Talousarvion laadintasäädösten mukaan talousarvion käyttötalousosa sisältää sekä ulkoiset että sisäiset menot ja tulot. Vuoden 2024 tehtäväalueiden määrärahat yhteensä ovat valtuustoon nähden sitovia, taloussuunnitelmavuosien 2025 ja 2026 osalta määrärahat ovat toiminnan kehittämistä ohjaavia.

Kunnan sisäisen laskutuksen erät muodostuvat ateria-, siivous-, ja kuljetuspalveluista sekä kiinteistöjen pääoma- ja tilavuokrasta. Sisäinen laskutus perustuu palvelun tai kiinteistön käyttöön.

Toimintatuotot

Kunnan talousarvion toimintatuotot 2024 ovat 11 062 euroa eli 0,2 prosenttia pienemmät kuin vuoden 2023 talousarvion toimintatuotot. Toimintatuottojen laskuun vaikuttavat erityisesti Järvenrannan tonttimaksujen myöhempään ajankohtaan siirtyminen.

Toimintatuotot koostuvat mm. sisäisistä vuokrasta ja myyntituotoista, varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista, odotettavissa olevista tonttien myyntivoitoista sekä rakennusten ja vesi- ja viemäriverkoston vuokratuotoista. Rakennusten suuria vuokratuloja selittää pääosin terveysaseman vuokraaminen Pirkanmaan hyvinvointialueelle.

Sisäisiin myyntituottoihin sisältyvät pääosin kunnan tukipalvelut, joihin lukeutuvat sisäiset siivous-, kuljetus- ja ateriapalvelut. Sisäisissä vuokrissa ovat mukana kunnan sisäisessä käytössä olevien kiinteistöjen vuokratulot.

Toimintakulut

Kunnan talousarvion toimintakulut 2024 ovat 436 928 euroa eli 2,4 prosenttia suuremmat kuin vuoden 2023 talousarvion toimintakulut. Toimintakulujen nousuun vaikuttavat erityisesti vuoden 2024 suuret palkankorotukset.

Vuodelle 2024 on varattu *henkilöstökuluihin* 414 067 euroa eli 4,3 prosenttia enemmän kuin vuoden 2023 talousarviossa. Henkilöstökuluissa on huomioitu palkkojen ja henkilösivukulujen kehitys. Palkankorotuksille on varattu talousarviovuodelle 2024 +4,00 prosentin korotus sekä suunnitelmavuosille 2025-2026 arvioidut vuosittaiset +2,25 prosentin korotukset.

Palveluiden ostot nousevat 135 449 euroa eli 2,8 prosenttia vuoden 2023 talousarvioon nähden. Palvelujen ostojen kasvua selittää pääosin sisäisten kustannusten kasvu, jotka on arvioitu vuoden 2023 tilinpäätösennusteeseen ja vuosien 2024-2026 kustannustasoihin pohjautuen. Sisäisiin kustannuksiin sisältyvät pääosin kunnan tukipalvelut, joihin lukeutuvat sisäiset siivous-, kuljetus- ja ateriapalvelut.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot laskevat 66 750 euroa eli 5,8 prosenttia vuoden 2023 talousarvioon nähden. Tiliryhmän kustannusten laskua selittää pääosin rakennusmateriaalien kulujen vähentäminen, joka on arvioitu aiempien vuosien tilinpäätösten ja vuoden 2023 tilinpäätösennusteen alhaisiin toteumiin perustuen.

Kunnan *avustusten* määrä on 55 000 euroa eli 10,4 prosenttia vähemmän kuin vuoden 2023 talousarviossa. Avustusten määrän vähennystä selittää pääosin lasten kotihoidontuen kulujen vähentäminen, joka on arvioitu aiempien vuosien tilinpäätösten ja vuoden 2023 tilinpäätösennusteen toteumiin perustuen.

Muut toimintakulut nousevat 9 162 euroa eli 0,5 prosenttia vuoden 2023 talousarvioon nähden.

TOIMINTAKATE paranee vuoden 2022 tilinpäätökseen nähden 13 625 366 euroa, mutta heikkenee vuoden 2023 talousarvioon nähden 447 990 euroa. Toimintakatteen nousu on 3,5 prosenttia.

Verotulot

Verotulojen budjetoinnissa hyödynnetään Kuntaliiton tuottamaa veroennustekehikkoa. Verotuloissa käytetyt luvut perustuvat Kuntaliiton 10.10.2023 julkaiseman kuntakohtaisen verotulokehikon ennusteeseen, jota on muutettu Vesilahden tonttien myyntiin ja kasvustrategiaan perustuvalla väkiluvulla. Hyvinvointialueuudistus laskee kaikkien kuntien tuloveroprosentteja vuoden 2023 alusta. Kaikkien Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja alennettiin kuluvalle vuodelle 12,64 prosenttiyksiköllä. Näin ollen tuloveroprosentit ovat tällä hetkellä prosentin sadasosan tarkkuudella. Vuoden 2024 tuloveroprosentit tulee määrätä ja ilmoittaa 0,10 prosenttiyksikön tarkkuudella, eli näin ollen kaikkien kuntien tuloveroprosentit muuttuvat. Kunnanvaltuusto määräsi 13.11.2023 kokouksessaan Vesilahden kunnan vuoden 2024 tuloveroprosentiksi 9,30 prosenttia.

TILIVUOSI	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
Verolaji						
Kunnallisvero	17 037	18 518	9 880	9 530	10 041	10 456
<i>Muutos %</i>	<i>5,3</i>	<i>8,7</i>	<i>-46,6</i>	<i>-3,5</i>	<i>5,4</i>	<i>4,1</i>
Yhteisövero	856	895	557	487	521	532
<i>Muutos %</i>	<i>48,9</i>	<i>4,6</i>	<i>-37,8</i>	<i>-12,6</i>	<i>7,1</i>	<i>2,1</i>
Kiinteistövero	1 314	1 394	1 443	1 460	1 461	1 461
<i>Muutos %</i>	<i>11,0</i>	<i>6,1</i>	<i>3,5</i>	<i>1,2</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
VEROTULO KIRJATTAVA	19 206	20 808	11 880	11 477	12 023	12 449
<i>Muutos %</i>	<i>7,0</i>	<i>8,3</i>	<i>-42,9</i>	<i>-3,4</i>	<i>4,8</i>	<i>3,5</i>

Verotuloennuste

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuus koostuu kahdesta osasta, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (VM) ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksesta (OKM). Lisäksi samassa yhteydessä valtionosuuksien kanssa maksetaan kunnille ja muille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksia.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kattaa varhaiskasvatuksen-, esi- ja perusopetuksen-, kirjastojen-, yleisen kulttuuritoimen- ja taiteen perusopetuksen tehtäväalueet. Peruspalvelujen valtionosuus on laskennallinen, ja se perustuu kunnan asukkaisen palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin. Kunnalle myönnetyn valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta palvelutoimintansa järjestää ja miten paljon rahaa se niihin käyttää. Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa valtakunnallisesti. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee vuoden 2023 22,09 prosentista 21,92 prosenttiin vuonna 2023.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä toimii osana kuntien valtionosuusjärjestelmää. Järjestelmällä rahoitetaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, osaa esi- ja perusopetuksesta, lukiokoulutusta, ammatillista peruskoulutusta, oppisopimuskoulutusta, ammatillista lisäkoulutusta ja kansanopistoissa, kansalaisopistoissa, kesäyliopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa järjestettyä vapaan sivistystyön koulutusta. Lisäksi järjestelmä kattaa ammatillisten erikoisoppilaitosten toiminnan ja opetustuntimäärän perusteella rahoitettavan taiteen perusopetuksen, kuntien liikuntatoimen ja nuorisotyön sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden toiminnan.

Valtionosuuksien yhteydessä maksetaan kunnille ja muille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksia. Opetuksen järjestäjä on oikeutettu kotikuntakorvaukseen oppilaan suorittaessa oppivelvollisuuttaan muussa kuin oman kotikuntansa esi- tai perusopetuksessa. Kotikuntakorvaus määräytyy oppilaan isän mukaan. Kotikuntakorvaukset kirjataan toimintatuloihin ja -menoihin, eivätkä ne sisälly valtionosuuksiin siitä huolimatta, että ne maksetaan valtionosuuksien yhteydessä.

Talousarvion laadinnassa on käytetty Valtiovarainministeriön 10.10.2023 julkaisemia valtionosuuslaskelmia. Talouden suunnitelmavuosien osalta valtionosuudet on pidetty vuoden 2024 tasolla varovaisuuden periaatteeseen perustuen. Suunnitelmavuosien valtionosuuksiin kohdistuu merkittäviä riskejä, kuten valtion velkaantuminen ja hyvinvointialueiden mahdollisten suurien alijäämäisten tuloksien vaikutukset ja niiden rahoitusvaihtoehdot sekä miten nämä tulevat mahdollisesti vaikuttamaan kuntien valtionosuustasoihin.

Rahoitustuotoissa ja -kuluissa näkyy kunnan lainojen ja koronvaihtosopimuksen korkovaikutukset. Muissa rahoituskuluissa on huomioitu tilinpäätökseen 2022 kirjattu koronvaihtosopimuksen vaikutus, joka parantaa vuoden 2022 tilikauden tulosta 760 000 euroa.

VUOSIKATE

Vuosikate on kunnan kokonaistulorahoitusta kuvaava välitulos, joka ilmoittaa tulorahoituksen riittävyyden pitkävaikutteisista tuotannontekijöistä aiheutuvien poistojen kattamiseen. Vuosikatteella tulisi keskimäärin kattaa vähintään suunnitelman mukaisten poistojen määrä, jotta uusintainvestointien omarahoitus voidaan turvata.

Suunnitelman mukaisissa poistoissa noudatetaan kunnanvaltuuston päätöksen 29.10.2012 §64 mukaista poistosuunnitelmaa. Suunnitelmapoistoja ja arvonalentumisia ei budjetoida määrärahoina, vaan niiden sitovuus määritellään valtuuston erikseen hyväksymässä poistosuunnitelmassa.

Talousarviovuoden vuosikate ei riitä kattamaan poistoja. Suunnitelmavuosien 2025-2026 osalta vuosikatteen pystyvät suurin piirtein kattamaan poistot. Kuitenkin talousarviovuosi 2024 ja suunnitelmavuosi 2026 ovat alijäämisiä, jonka lisäksi suunnitelmavuosi 2025 on vain lievästi ylijäämäinen. Siten talous näyttää kaikkien vuosien osalta erittäin haasteelliselta.

6.1 Sitovuus

Tuloslaskelmaosan sitovia eriä ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustuotot ja -kulut, satunnaiset erät sekä tilinpäätössiirrot.

Tuloslaskelmaosa	TA 2024
Verotulot	11 476 538
Valtionosuudet	3 142 497
Rahoitustuotot ja -kulut	-162 032
Satunnaiset erät	0
Tilinpäätössiirrot	0
Yhteensä	14 457 003

7 Käyttötalousosa vuosille 2024–2026

Käyttötalous ja toiminnan tavoitteet esitetään vastuualueittain. **Valtuustoon nähden sitova taso vastuualueilla on tuottojen ja kulujen erotus eli netto paitsi vesi- ja viemärlaitoksessa, jossa sitova taso on tilikauden tulos.** Käyttötalousosassa valtuusto asettaa vastuualuekohtaiset tavoitteet ja osoittaa tavoitteiden toteuttamiseksi nettomääräiset määrärahat tehtävien hoitamiseen.

Vastuualueella erikseen sitovaksi merkittyä määrärahaa ei voi käyttää muuhun kuin valtuuston hyväksymään tarkoitukseen.

7.1 Tarkastuslautakunta

7.1.1 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTAKULUT	-13 522	-16 222	-19 270	-19 %	-16 522	-16 778
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-13 522	-16 222	-19 270	-19 %	-16 522	-16 778

Vastuuhenkilö: Talousjohtaja

Vastuualueen toiminta:

Kunnan hallinnon ja talouden arvioinnista ja tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko kunnan talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu myös kunnan toiminnan tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

7.2 Kunnanhallitus

7.2.1 Hallintopalvelut

Hallintopalvelut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTATUOTOT	482 384	710 340	287 823	-59 %	497 823	587 823
TOIMINTAKULUT	-2 452 176	-2 887 630	-2 515 214	13 %	-2 648 033	-2 722 542
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-1 969 792	-2 177 290	-2 227 391	-2 %	-2 150 210	-2 134 719

Vastuhenkilö: Hallintojohtaja

Vastualueen toiminta

Hallintopalvelut muodostuu seuraavista tehtäväalueista: demokratia (vaalit), strateginen johto, yleishallinto, talouspalvelut, elinkeino- ja maaseutupalvelut sekä kaavoitus. Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä.

Strategisessa johdossa valtuusto on kunnan ylin päättävä elin, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kunnanhallitus vastaa kunnan toiminnan yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta sekä kunnan henkilöstöpolitiikasta. Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Yleishallintoon kuuluvat kunnan hallinto- ja henkilöstöpalvelut, työllisyyspalvelut ja liikennepalvelut. Hallintopalvelut vastaavat kunnan asiakaspalvelusta, tietohallinnosta ja hallintotehtävistä kuten asianhallinnan ja asiakirjahallinnon kokonaisuudesta. Henkilöstöpalvelut koordinoi ja kehittää henkilöstöjohtamista ja -hallintoa esihenkilötyön tukena.

Työllisyyspalveluiden osalta on solmittu isäntäkuntamallista Lempäälän kunnan kanssa 1.1.2023 alkaen. Mallin mukaisesti Lempäälä vastaa työllisyyspalveluiden viranomaistoiminnasta ja käytännön toteutuksesta kuntien keskenään sopiman sopimuksen puitteissa. Työllisyyden kuntakokeilu jatkuu normaalisti muutoksesta huolimatta. Liikennepalvelut vastaa kunnan joukko- ja palveluliikenteestä.

Talouspalvelut tuottavat kunnan virallisen talousraportoinnin ja taloustietoa kunnan strategisen johtamisen tueksi. Kunnan taloushallintopalveluita (kirjanpito ja palkanlaskenta) on ulkoistettu Monetra Pirkanmaa Oy:lle.

Elinkeinopalvelut edistävät paikallista elinvoimaa, vastaavat kunnan markkinoinnista ja panostavat kunnan kehittämiseen kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on uusien yritysten ja asukkaiden hankkiminen kuntaan sekä pitovoiman kehittäminen niin yritysten kuin myös asukkaiden osalta. Markkinoinnin lähtökohtana on parantaa Vesilahden tunnettavuutta ja ylläpitää kunnan pitovoimaa niin yritysten kuin asukkaiden osalta.

Elinkeinopalvelut vastaa Tampereen seudun elinkeinoyhteistyön palvelusopimuksen mukaisesti. Yritysten suuntaan toteutetaan aktiivista yritysyritysyritystä, joka edistää Vesilahden yritysyrityksyyden kehittymistä. Vesilahden maaseutuelinkeinoviranomaistehtävät hoidetaan Lempäälässä.

Kaavoitus vastaa kunnan kaavoituksesta ja maankäytön suunnittelusta.

Toimintaympäristö ja näkemys tulevasta:

Hallintopalvelut

Hallinto digitalisoituu kiihtyvää tahtia ja erityisesti tietoturvaan ja tekoälyyn liittyvät kysymykset ovat olennaisia vuonna 2024. Tietoturvaan kohdistuvat uhat lisääntyvät koko ajan. ICT-projekteja on paljon ja kehittäminen jatkuu. Vesilahti on mukana seudun ICT-hankkeissa ja vuoden 2023 aikana seudulle on luotu yhteinen ICT-strategia, jonka jalkauttaminen aloitetaan vuoden 2024 aikana. Vuonna 2024 toteutetaan seudullinen perustietotekniikkapalveluiden kilpailutus.

Muuten hallinnossa pyritään varmistamaan ajantasaiset ja laadukkaat digitaaliset palvelut sekä vastaamaan jatkuvasti muuttuviin lainsäädännön vaatimuksiin. Hallinnossa kehitetään sopimushallinnan käytäntöjä ja keskitytään työ- ja toimintatapojen tehostamiseen digitalisaation ja tekoälyn keinoin sekä kustannustehokkuuden löytämiseen. Tietosuojasetuksen vaatimusten toteutumista seurataan vuosittaisella tietoturva- ja suojakoulutuksella ja tuetaan mm. aktiivisella tiedotuksella.

Vuonna 2024 järjestetään presidentinvaalit ja europarlamenttivaalit. Presidentinvaalien kotimaan ennakoäänestys järjestetään 17.–23.1.2024 ja vaalipäivä on 28.1.2024. Mahdollisen toisen kierroksen kotimaan ennakoäänestys järjestetään 31.1.–6.2.2024 ja vaalipäivä on 11.2.2024. Vuoden 2024 europarlamenttivaalit toimitetaan kaikissa jäsenvaltioissa vaalijaksolla 6.–9.6.2024. Suomessa vaalipäivä on sunnuntai 9.6.2024. Ennakoäänestys järjestetään 29.5.–4.6.2024.

Maakunnallista työllisyyskokeilua jatketaan yhdessä eri toimijoiden kanssa vuoden 2024 loppuun saakka. Vuoden 2025 alusta kuntiin siirtyvien valtion TE-palveluiden järjestämistä valmistellaan vuoden 2024 aikana valtaosan Pirkanmaata kattavalla mallilla. Yhteistoiminta-alueen vastuukuntana toimisi Tampere.

Talous

Ajantasaista talousraportointia ja taloustiedon tuottamista kunnan strategisen johtamisen ja päätöksenteon tueksi sekä toimialojen käyttöön kehitetään vuoden 2024 aikana. Monetra Pirkanmaa Oy:n palvelutuotannon (kirjanpito ja palkanlaskenta) laatua, kustannuksia ja palvelutarpeeseen vastaamista arvioidaan säännöllisten yhteistyöpalaverien avulla.

Henkilöstö

Henkilöstöjohtamisen kehittämiseen ja henkilöstön hyvinvointiin panostetaan vuosien 24-25 aikana toteutettavalla henkilöstöohjelma-kärkihankkeella. Henkilöstöohjelma rakennetaan palvelemaan Vesilahden kunnan tarpeita ja sen avulla pyritään edistämään henkilöstön työtyytyväisyyttä, työssä jaksamista ja motivaatiota sekä sitoutuneisuutta.

Vuoden 2024 aikana keskitytään henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja henkilöstösuunnitteluun, joilla pyritään ennakoimaan ja varmistamaan organisaation kyky vastata palvelutarpeen kysynnän muutoksiin.

Viestintä

Vesilahden viestintä ja markkinointi ovat ottaneet valtavia harppauksia eteenpäin viime vuosina, koska kunta on resursoinut viestintään myös henkilöstöpanoksella. Visuaalinen ilme on myös jalkautunut hyvin erilaisiin materiaaleihin ja verkkosivut on uudistettu. Sivujen käyttöastetta ja käytettävyyttä seurataan jatkossa.

Vuoden 2024 aikana keskitytään parantamaan sisäistä viestintää intran uudistamisella ja löytämällä lisäksi sisäisen viestinnän keinoja, joilla voidaan kehittää toimialojen välistä viestintää ja saada sisäinen viestintä toimivaksi jokaisella toimialalla.

Kunnallista päätöksentekoa ja tietoa kunnan toiminnasta tuodaan helposti saavutettavalla viestinnällä lähemmäksi kuntalaisia. Päätöksistä ja asioista pyritään tiedottamaan proaktiivisesti. Vuorovaikutusta kunnan ja eri sidosryhmien välillä kehitetään. Työnantajaviestintää kehitetään jatkossa, joka edistää positiivisen työnantajakuvan kehittymistä ja työntekijöiden rekrytointia.

Kaavoitus

Kunnan tulee kasvattaa maanomistustaan alueellaan, sillä laaja maanomistus helpottaa alueidenkäytön suunnittelua olennaisesti. Vuoden 2024 aikana kunta päivittää maankäytön strategisen yleiskaavan ja kehityskuvan vuonna 2020 laadittujen taustaselvitysten avulla sekä vie ne myös päätöksentekoon. Asiakirja on olennainen muiden muassa maanhankinnan ja kasvun suunnan ohjaajana.

Kunnan asemakaavavarannon läpikäyminen ajantasaisuuden arviointineen antaa mahdollisuuden löytää täydennysrakentamisen kohteita nykyisen yhdyskuntarakenteen sisältä. Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen on edullista muiden muassa infran kustannuksia ajatellen. Asemakaavojen läpikäynti on tarpeellista myös muiden muassa siksi, että Vesilahdentien eteläinen osayleiskaava on päätetty keskeyttää (kh 2.10.2023 § 152). Kaavassa tavoiteltiin noin 800 ihmisen uutta asuinalueita ja noin 40 ha työpaikka-alueita. Näin vastattaisiin tonttikysyntään kunnan alueella.

Kunta on osaltaan parantamassa kevyenliikenteen yhteyksiään Lempäälän suuntaan viemällä eteenpäin Vesilahdentien jalkakäytävän ja pyörätien asemakaavaa ja asemakaavanmuutosta sekä varautuu kunnanviraston alueen asemakaavamuutoksella kunnan omistaman rakennuskannan käytön ja kustannusten optimointiin Vesilahden kuntastrategian 2022-2025 strategisen hankkeen ”Tilat ja yhteydet” mukaisesti. Suomelantien katualueen asemakaavalla kunta parantaa Kirkonkylän länsi- ja lounaispuolen yhteyksiä ja saavutettavuutta.

Ryhti-hankkeen seurauksena rakentamisen sääntely pohjautuu kasvavassa määrin kaavoitukseen, jonka pohjalta seuraa kaavojen päivittämistarvetta.

Maankäyttö

Maankäytön osalta kunnan tulee pyrkiä tehostamaan jo muodostettujen ja kaavoitettujen alueiden rakentamista. Lisäksi kunnassa on tärkeä käynnistää strategisen yleiskaavan laadinta sekä tämän pohjalta maanhankinta. Vesilahdentien eteläinen osayleiskaava prosessi on keskeytetty, jonka johdosta maanhankintaa tulee tarkastella laajoina kokonaisuuksina etenkin yritysalueiden osalta.

Olemassa olevien alueiden osalta on syytä laatia korjaussuunnitelma, jonka yhteydessä on tarkasteltava kaavallinen ajantasaisuus. Vuonna 2024 on tärkeä aloittaa valmistautuminen Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan päivytysohjelmaan. Lisäksi kaavallisesti on kriittistä seurata Pirkanmaan hyvinvointialueen päätöksiä koskien kunnan vuokrattuja kiinteistöjä.

Elinvoima

Viime vuosina Vesilahden elinkeinopalvelut ovat kohdanneet merkittäviä haasteita. Rakennuslupa- ja kirkon nousu on vaikuttanut myös kuntaan. Rakentaminen ja kunnan kasvu ovat hidastuneet.

Elinkeinoelämän kehittäminen on nyt keskeistä kunnan menestyksen kannalta. Yritysten toimintaedellytysten, etenkin työpaikkojen lisääminen sekä asuinalueiden ja matkailun houkuttelevuuden kasvattaminen ovat kriittisiä tavoitteita.

Strateginen yleiskaavatyö vuonna 2024 on tärkeää. Vesilahdentien eteläinen osayleiskaava keskeytettiin vuoden 2023 aikana, jonka takia suunnitellut yritysalueet eivät toteudu. Maanhankintoja ja kaavoitusta on tehostettava, erityisesti suurten yritysalueiden kehittämiseksi Tampereen kaupunkiseudun suunnitelmiin nojaten.

Metsämantereen asuin- ja yritysalue valmistuu alkuvuodesta 2024 ja tarjoaa kasvumahdollisuuksia. Se on herättänyt suurta kiinnostusta, mutta markkinatilanne voi tuottaa haasteita rakentamiselle.

On tärkeää seurata tonttien luovutusten kehitystä vuonna 2024, sillä tulopuolen kehitys on olennaista kunnan kehityksen kannalta. Talousarvioon ja suunnitteluvuosiin liittyy suuria epävarmuustekijöitä, jotka voivat vaikuttaa Vesilahden kunnan talouteen merkittävästi.

Informatiiviset tunnusluvut:

Hallintopalvelut

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Maanhankinta, ha	1,9	40	20	20	20
Kunnan asuintonttien luovutus (AP, AR, AK ja AL), kpl	17	18	10	15	15
Valmistuneet asunnot, okt (kpl)	Ei mitattu TP2022	15	10	15	25
Kunnan kasvuprosentin mukainen asuintonttien kaavavaranto viidelle vuodelle, okt (kpl)	Ei mitattu TP2022	75	75	75	75
Kortteli pinta-alatarve okt tonttimäärän saavuttamiseksi (m2)	Ei mitattu TP2022	23 500	23 500	23 500	23 500
Kunnan yritystonttien luovutus, kpl	2	2	2	2	2
vesilahti.fi istunnot	140 758	169 700	178 250	187 000	196 000
Tukea hakeneet maatilat	145	145	145	145	145
Myönnetyt tukieurot	3 450 000	3 200 000	3 450 000	3 450 000	3 450 000
Käytössä oleva viljelysmaa (ha) (tukia myönnetty)	5 473	5 330	5 330	5 330	5 330

7.3 Sivistyslautakunta

7.3.1 Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut

Opetus- ja varhaiskasvatus	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTATUOTOT	687 377	629 147	644 454	2 %	644 454	644 454
TOIMINTAKULUT	-9 917 595	-10 774 043	-11 454 919	-6 %	-11 666 899	-11 895 641
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-9 230 218	-10 144 896	-10 810 465	-7 %	-11 022 445	-11 251 187

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja

Vastualueen toiminta:

Sivistyspalveluihin kuuluu kaksi vastuualuetta, jotka ovat opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut sekä vapaa-ajan palvelut. Opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden hallinto jakautuu sivistyspalveluiden, opetuspalveluiden sekä varhaiskasvatuspalveluiden hallintoon. Sivistys- sekä opetuspalveluiden hallinnosta vastaa sivistysjohtaja ja varhaiskasvatuspalveluiden hallinnosta varhaiskasvatusjohtaja.

Varhaiskasvatuspalveluihin kuuluu varhaiskasvatus päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa, yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoidontuki. Kunta maksaa lisäksi yksityisen hoidon tukea ja yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Varhaiskasvatusta tarjotaan Peiponpellon, Satumetsän ja Peuraniityn päiväkodeissa sekä kunnallisessa ja yksityisessä perhepäivähoidossa. Opetuspalveluissa tarjotaan esi- ja perusopetusta vuosiluokkien 0–6 kouluissa Narvassa ja Ylämäellä sekä vuosiluokkien 0–9 yhtenäiskoulussa Kirkonkylällä.

Muu koulutus sisältää Pirkan opiston kansalaisopistopalvelut, jotka jakautuvat vapaaseen sivistystyöhön, musiikin taiteen perusopetukseen ja muuhun taiteen perusopetukseen. Pirkan Opisto on Vesilahden, Lempäälän, Pirkkalan ja Nokian yhteinen kansalaisopisto, jossa Nokian kaupunki toimii isäntäkuntana. Lisäksi Taito Pirkanmaa ry:n Vesilahden Käsityö- ja muotoilukoulu Näpsä antaa laajan oppimäärän mukaista käsityön taiteen perusopetusta.

Toimintaympäristö ja näkemys tulevast:

Varhaiskasvatuslain ja -suunnitelman muutokset (mm. asiakasmaksulaki, ilmoitusvelvollisuus, kolmitasoisen tuen järjestäminen, henkilöstömitoitus) ovat tuoneet viime vuosien voimakkaan muuttovoiton ja varhaiskasvatukseen osallistumisasteen kasvun ohella lisähaastetta palvelun toteuttamiselle ja kehittämiselle. Käytännössä sääntelyn kiristyminen, laadun kehittäminen, asiakasmaksujen alentaminen ja palvelutarpeen kasvu näkyvät merkittävinä kulujen kasvuna, mutta samaan aikaan päiväkotien käyttöaste on parantunut ja varhaiskasvatuksen kustannukset laskennallista lasta kohden ovat alentuneet. Vesilahden kunnan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt ovat laadukkaita, palvelun toteuttamiseen on saatu pätevää henkilöstöä ja asiakastyytyväisyys on korkeaa. Näistä kaikista tulee huolehtia myös

jatkossa. Uuden päiväkodin hankesuunnittelu valmistuu vuonna 2023, jolloin yleinen taloustilanne, rakennus- ja korkokustannusten voimakas nousu ovat kääntäneet Vesilahden kuntien välisen nettomuuton negatiiviseksi. Vuonna 2023 on Vesilahden kunnassa myönnettyjen rakennuslupien määrä laskenut yli 50%, joten viime vuosien kaltainen muuttovoitto ei lisää palvelutarvetta lähivuosina, jolloin nyt suunniteltavien kohteiden on määrä valmistua. Syntyvyys Vesilahden kunnassa on ollut vuosina 2018–2022 vuosittain keskimäärin 35 lasta, joten palveluverkon laajentaminen on tarpeellista tilanteessa, jossa muuttovoitto on jatkuvaa. Uusi päiväkotitoi voi olla siinä yksi merkittävä osatekijä.

Esi- ja perusopetuksessa vuosina 2024–2029 perusopetuksesta poistuvat ikäluokat ovat noin 30 oppilasta esiopetukseen tulevia ikäluokkia suurempia, joten oppilasmäärän pienentymisen jyrkkyyden ratkaisee mahdollinen muuttovoitto. Taloudellisesta näkökulmasta katsottuna tämä johtaa ilman sopeutustoimia oppilaskohtaisten kulujen kasvuun. Myös koulujen oppimisympäristöt ovat pääosin kunnossa, mutta vuosina 2024–2025 niiden ylläpitoon ja kunnostukseen on varattu investointeihin noin miljoona euroa. Toiminnallisesti kehittämisen kohteina ovat tuen rakenteet ja joustava esi- ja alkuopetus sekä erityisesti oppilaiden hyvinvointi. Esiopetuksen muuttuminen kaksivuotiseksi etenee ja Vesilahdessa tulee ennakoitua vaikutuksia sekä palveluverkon että toiminnan kannalta. Kouluterveyskysely on tuonut esiin huolestuttavia trendejä, joiden suunnan muuttamiseen opetus-, opiskeluhoitohenkilöstö sekä nuorisopalvelut ovat yhteistyössä ryhtyneet. Hyvinvointialueuudistus vei opiskeluhoitoon toiseen organisaatioon ja riittävästä resursseista sekä toimivista yhteistyörakenteista hyvinvointialueen kanssa on huolehdittava niin yksilö- kuin kuntatasolla. Orpon hallituksen hallitusohjelmassa kerrotaan 200 M€ lisäyksestä perusopetukseen, joiden turvin kaavillaan 2–3 vuosiviikkotunnin lisäämistä tuntikehykseen. On toivottavaa, että yleisen valtionosuuden yhteydessä maksettava rahoitus kattaa sen tuomien velvollisuuksien tuottamisen. Hallitusohjelman mukaisesti ollaan toteuttamassa myös oppimisen tuen uudistus, josta on tulossa hallituksen esitys vuoden 2024 loppuun mennessä. Tämän kustannusvaikutuksista ei ole vielä tietoa, mutta asiaa tulee seurata tarkasti.

Opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden talousarvion ulkoinen toimintakate jää sisäisen ohjeistuksen mukaisesti 58 363 € alle kunnanhallituksen vastualueittain määrittelemä sitovan tason (KH 2.10.2023 § 153). Suunnitelmavuoden 2025 talousarviossa ulkoinen toimintakate nousee 1,9 % vuoden 2024 tasoon verrattuna, joten palkkaratkaisut ja kustannustason nousu huomioiden tulee vuodelle 2025 löytää sopeutuskohteita.

Tehokkuustunnusluvut

Tehokkuustunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Päiväkotien käyttöaste, vuoden ka.	Ei mitattu TP2022	70 %	80 %	70 %	70 %
Varhaiskasvatuksen kustannukset laskennallista lasta kohden, €/vuosi *ei sisällä mahdollisia uuden päiväkodin toimintakuluja	Ei mitattu TP2022	11 900	12 643*	12 914*	13 753*
Keskimääräinen lapsikohtainen asiakasmaksutulo, €/kk	Ei mitattu TP2022	100	100	100	100
Perusopetuksen oppilaskohtaiset kustannukset, €/vuosi (TA620 toimintakate/oppilasmäärä 1-9)	Ei mitattu TP2022	11 100	11 341	11 960	13 071
Laskennallinen ryhmäkoko (oppilasmäärä jaetaan opetukseen käytetyllä opetusresurssilla ja saatu osamäärä kerrotaan opetussuunnitelman tuntijaon mukaisella tuntimäärällä)	Ei mitattu TP2022	17	17	16	15

Informatiiviset tunnusluvut

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä	235	220	250	250	240
Yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä	25	20	20	20	20
Osallistumisaste varhaiskasvatuspalveluihin	Ei mitattu TP2022	84 %	85 %	85 %	85 %
Kunnallisen varhaiskasvatuksen osuus palvelutuotannosta	90 %	90 %	85 %	85 %	85 %

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksen saaneita lapsia varhaiskasvatuksessa %	Ei mitattu TP2022				
Iltapäivätoimintaan osallistuvien 1.-2.lk oppilaiden % osuus	Ei mitattu TP2022	57 %	60 %	60 %	60 %
Esiopetuksessa olevien lasten määrä	55	52	53	37	44
Perusopetuksessa olevien lasten määrä	597	597	610	590	551
Tehostetun ja erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita esi- ja perusopetuksessa %	Ei mitattu TP2022				
Käsityö- ja muotoilukoulun tuntimäärä	540	540	540	540	540
Pirkan opiston tuntimäärä	3 322	3 810	3 720	3 720	3 720

7.3.2 Vapaa-ajan palvelut

Vapaa-ajan palvelut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTATUOTOT	157 646	156 350	162 935	4 %	162 935	162 935
TOIMINTAKULUT	-823 636	-892 924	-1 002 012	-12 %	-999 952	-1 020 115
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-665 990	-736 574	-839 077	-14 %	-837 017	-857 180

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja

Vastualueen toiminta:

Sivistyspalveluihin kuuluu kaksi vastuualuetta, jotka ovat opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut sekä vapaa-ajan palvelut. Vesilahden kunnan vapaa-ajan palveluihin kuuluu kunnan tarjoamat kirjasto-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalvelut sekä näiden alla tapahtuva järjestöyhteistyö. Myös kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhdyspintatyö kunnan sisällä, kuntien välillä, hyvinvointialueen kanssa, Vesilahden yhteisöjen, järjestöjen, seurojen ja kunnan toimielinten kanssa sisältyvät vapaa-ajan vastuualueeseen.

Vapaa-ajan palveluiden keskeisenä tavoitteena on kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen laadukkaiden ja vaikuttavien vapaa-aikatoimintojen sekä kuntalaisten osallistamisen avulla. Vapaa-ajan palveluissa pyritään ennaltaehkäisemään syrjäytymistä sekä häiriö- ja riskikäyttäytymistä. Vapaa-ajan palvelujen tehtävänä on edistää kuntalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin ja liikkumiseen.

Vesilahden kirjasto on yksi Pirkanmaan PIKI-kirjastoista. Kirjastopalvelut edistävät kirjallisuuden, taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sekä elinikäistä oppimista. Kirjasto tarjoaa monipuoliset tilat tapahtumiin, yhteisöllisyyteen ja järjestöyhteistyön toimintaan. Kirjastolla on myös merkittävä rooli kuntalaisten osallisuuden edistämässä. Kulttuuripalveluiden keskeisenä tehtävänä on tukea kuntalaisten kulttuurihyvinvointia.

Liikuntapalvelut tarjoavat kuntalaiselle mahdollisuuden huolehtia omasta hyvinvoinnistaan monipuolisia liikuntalajeja harrastamalla niin omatoimisesti kuin ohjatusti. Nuorisopalvelut tarjoavat nuorille palveluita hyvinvoinnin tueksi ja mielekästä tekemistä sekä tapahtumia vapaa-ajalle. Nuorisopalveluilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten osallisuuden edistämässä sekä tarjoamalla vaikuttamisen mahdollisuuksia nuorisovaltuuston toiminnan kautta.

Toimintaympäristö ja näkemys tulevast:

Vapaa-ajan palveluiden merkitys kunnan toteuttamana hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä on korostunut hyvinvointialueuudistuksen myötä. Vapaa-ajan palvelut ovat keskeinen toimija kunnan liikkumattomuuden vähentämiseen ja mielenterveyden edistämiseen kohdistuvassa strategisessa kärkihankkeessa, joiden tarve tulee selkeästi esiin kunnan hyvinvointisuunnitelman indikaattoreista ja kouluterveyskyselyn tuloksista.

Vapaa-ajan palvelut ovat onnistuneet hyvin hankehauissa, joiden turvin pystytään toteuttamaan monia ”ylimääräisiä” palveluita. Tilanne on sinänsä myönteinen, mutta toimintojen hankevetoinen rahoitus sitoo resursseja hankehallintoon ja vaikeuttaa suunnitelmallista ja pitkäjänteistä palveluiden kehittämistä. Orpon hallitusohjelma leikkaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustuksia 125M€ vuoteen 2027 mennessä, joten hankerahoitus tulee vähenemään merkittävästi lähivuosina.

Tehokkuustunnusluvut

Tehokkuustunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kirjaston toimintakulut € / asukas	65,82	60,00	80,00	77,00	78,00
Kokonaiskulut € / kirjaston laina	4,19	4,00	4,00	4,00	4,00
Liikuntapalveluiden toimintakulut € / asukas	43	48,23	38	35	36
Nuorisopalveluiden toimintakulut € / asukas	67,85	45,42	48	49	51
Kulttuuripalveluiden toimintakulut € / asukas	5,92	4,80	5,61	4,97	5,02

Informatiiviset tunnusluvut

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kirjaston kokonaislainaus / asukas	15,71	17,00	17,00	17,00	17,00
Aineistohankinnat € / asukas	7,9	9,00	8,89	8,16	8,79
Kirjaston fyysiset käynnit / asukas	6,03	12,00	12,00	12,00	12,00
Nuorisotilan käynnit / alle 29-vuotias	9,5	7,00	7,00	7,00	7,00
Liikunta-avustukset € / asukas	2,66	2,75	2,75	2,75	2,75
Nuorisoavustukset € / asukas	0,67	0,7	0,7	0,7	0,7
Kulttuuriavustukset € / asukas	2,66	2,75	2,75	2,75	2,75

7.4 Tekninen lautakunta

7.4.1 Tekniset palvelut

Tekniset palvelut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTATUOTOT	3 932 252	3 590 230	3 919 429	9 %	3 964 209	4 024 176
TOIMINTAKULUT	-3 559 784	-2 982 337	-3 014 583	-1 %	-3 020 880	-3 082 971
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	372 468	607 893	904 846	49 %	943 329	941 205

Vastuhenkilö: Tekninen palvelupäällikkö

Vastualueen toiminta:

Tekniset palvelut ylläpitävät, kehittävät ja vahvistavat Vesilahden ympäristöä edistäen kuntalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta. Teknisen palvelut koostuvat teknisestä hallinnosta, kiinteistöpalveluista, liikenneväylistä ja yleisistä alueista sekä tukipalveluista.

Kiinteistöpalveluihin kuuluu Vesilahden kunnan omistamien kiinteistöjen ylläpito, korjaukset ja tekninen kunnossapito. Pyrkimyksenä on kiinteistöjen arvon säilyttäminen ja turvallisen toimintaympäristön takaaminen kiinteistöjen käyttäjille.

Liikenneväylät ja yleiset alueet pitävät sisällään kaavateiden, kevyenliikenteenväylien, katuvalojen, yleistenalueiden, uima- ja venerantojen, leikkikenttien, ulkoliikuntapaikkojen ja viheralueiden suunnittelun, ylläpidon, kunnossapidon ja rakennuttamisen. Teknisen palvelun tavoitteet perustuvat kuntastrategiaan ja MAL- sopimukseen. Teknisen palvelun tavoitteita ohjaavat myös Tampereen kaupunkiseudun kävelyn- ja pyöräilyn kehittämissuunnitelma, rakennesuunnitelma, liikennejärjestelmäsuunnitelma, ilmastostrategia sekä kets- ja hinku-sopimukset.

Tukipalvelut tuottavat ruoka-, siivous- ja kuljetuspalvelut kunnan eri hallinnonaloille, henkilöstölle ja muille asiakkaille. Vuonna 2023 tukipalvelut eivät valmista enää ruokaa omana toimintana, vaan kunta ostaa ruoan Pirkanmaan Voimia Oy:ltä.

Toimintaympäristö ja näkemys tulevasta:

Tulevina vuosina kiinteistöjen korjausvelkaa pyritään vähentämään suunnitelmallisilla investoinneilla ja korjauksilla. Lisäksi kiinteistöjen ja katuvalojen osalta pyritään energiaa säästäviin investointeihin ja toimenpiteisiin. Kiinteistöjen osalta selvitetään vaihtoehtoisia lämmitysmuotoja ja aurinkoenergian käyttöönoton mahdollisuuksia. Tulevien vuosien suunnittelun tueksi kunnassa laaditaan kiinteistöstrategiaa, joka tulee jatkossa ohjaamaan kiinteistöjen kunnossapitoa sekä tulevia saneeraustoimenpiteitä.

Panostukset kävelyn- ja pyöräilyn kehittämiseen jatkuvat, kunta ja ELY-keskus suunnittelee yhteistyössä mt301 viereen kevyenliikenteen väylää Lempäälän ja Vesilahden välille. Lisäksi seudullisia kävelyn ja pyöräilyn toimenpiteitä viedään kunnissa eteenpäin yhdessä kaupunkiseudun kanssa.

Liikenneväylien suunnitelmallista kunnossapitoa jatketaan ja uusien alueiden teiden saattamista päällysteisiksi jatketaan. Lisäksi vanhojen teiden peruskorjauksia tulee olemaan tulevina vuosina reilusti.

Hyvinvointialueelle vuokrattujen tilojen kohtalo vuokrasopimuksen päätyttyä aiheuttaa suuria epävarmuustekijöitä talouteen koko kunnan tasolla.

Informatiiviset tunnusluvut:

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kaavatiet (km)	36,23	37,31	41,57	41,57	42,5
Kevyenliikenteen-väylät (km)	9,67	9,71	10,95	10,95	11,5
Kiinteistöjen määrä (kpl)	25	24	24	24	23
Kiinteistöjen lämmitettävä tilavuus (m ³)	89 616	95 926	89 616	89 616	88 000
Leikkikentät, uima- ja venerannat ja ulkoliikuntapaikat (kpl)	21	21	22	23	23
Katuvalojen määrä (kpl)	1 300	1 250	1 360	1 360	1 400
Kiinteistöjä koskevien vikailmoitusten määrä	540	500	350	350	350
Kaavateitä koskevien vikailmoitusten määrä	99	100	60	60	60
Energiatohokkuutta parantavien hankkeiden määrä	*	2	3	3	3

* Tunnuslukua ei ole ennen mitattu, tai pohjatiedot tunnuslukua varten eivät ole vielä saatavilla.

7.4.2 Vesi- ja viemärlaitos

Vesi- ja viemärlaitos	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTATUOTOT	262 777	165 000	225 000	36 %	225 000	225 000
TOIMINTAKULUT	-17 196	-20 500	-15 258	26 %	-15 568	-15 885
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	245 581	144 500	209 742	45 %	209 432	209 115
Poistot ja arvonalentumiset	-205 382	-259 696	-259 696	0 %	-319 696	-379 696
TILIKAUDEN TULOS	40 199	-115 196	-49 954	57 %	-110 264	-170 581

Vastuuhenkilö: Tekninen palvelupäällikkö

Vastuualueen toiminta:

Vesilahden vesi- ja viemärlaitoksen operoinnista on sovittu yhdessä Lempäälän veden kanssa. Vesilahden kunnanvaltuusto on hyväksynyt 26.3.2018 vesihuoltolaitosta koskevan operointisopimuksen sopeutumiskauden ajaksi. Operointisopimuksen mukaan vesi- ja viemärihuoltolaitoksen toiminnasta vastaa Lempäälän Vesi Oy. Lempäälän vesi vastaa

Vesilahden vesihuoltolaitoksen vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueella laatuvaatimukset täyttävän käyttöveden määrällisestä saatavuudesta ja huolehtii viemäriverisien poisjohtamisesta ja asianmukaisesta käsittelystä kustannuksineen. Vesilahti vastaa uusien kaava-alueiden vesihuoltolinjojen suunnittelusta ja rakennuttamisesta. Lisäksi Vesilahti vastaa verkoston ja kiinteän omaisuuden kunnosta saneeraussuunnitelman mukaisesti.

Toimintaympäristö ja näkemys tulevasta:

Lempäälän vesi hoitaa Vesilahden vesi- ja viemärlaitoksen operoinnin ja toiminnan päätavoitteet tulevat lainsäädännöstä. Lain mukaan tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi. Valtakunnallisesta tilanteesta johtuen vesihuoltolaitoksilla maksujen nostamiseen on painetta nousseiden sähkö-, materiaali- ja kemikaalikulujen vuoksi. Taloudelliset haasteet tulee huomioida myös Vesilahden vesilaitoksen näkökulmasta.

Operointisopimuksella on sovittu, että vesilaitoksen perus- ja käyttömaksut määräytyvät jatkossa yhteisesti sovittavalla kertoimella Lempäälän vastaavista maksuista. Kertoimet on sovittu määriteltäväksi vuoden 2024 aikana, jolloin uudet taksat saataisiin voimaan vuoden 2025 alusta.

Informatiiviset tunnusluvut:

Vesihuoltolaitos

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Putkistomäärät (metriä)	69,5	70,3	79,0	79,0	79,5
Putkirikot (kpl)	0	0	0	0	0
Saneerattu putkisto (metriä)	0	30	50	50	50
Hukkavesi %	8,2	3	6	5	4
Liittyneiden kiinteistöjen määrä	950	940	1100	1120	1140

Viemärlaitos

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Putkistomäärät (metriä)	72,6	74,4	88,0	88,0	88,5
Putkirikot (kpl)	0	0	0	0	0
Saneerattu putkisto (m)	0	30	50	50	50
Hukkavesi %	41,1	33	31	29	27
Jätevedenpumppaamoiden määrä	36	38	40	40	40
Liittyneiden kiinteistöjen määrä	873	880	1 000	1 020	1 040

7.5 Rakennus- ja ympäristölautakunta

7.5.1 Rakennusvalvonta, yksityistiet ja ympäristönsuojelu

Rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojelu	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	SU 2025	SU 2026
TOIMINTATUOTOT	169 853	102 808	103 172	0 %	103 172	103 172
TOIMINTAKULUT	-407 131	-437 250	-426 577	2 %	-433 608	-440 791
TOIMINTAKATE YHTEENSÄ	-237 278	-334 442	-323 405	3 %	-330 436	-337 619

Vastuhenkilö: Rakennustarkastaja

Vastualueen toiminta:

Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu hoitavat toimialueeseensa kuuluvia lakisääteisiä viranomaistehtäviä. Lisäksi toimintaympäristöön kuuluu yksityistie- ja silta-avustukset. Rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisena kunnassa toimii rakennus- ja ympäristölautakunta.

Rakennusvalvonnan tavoitteina on edistää kestävä, terveellistä ja turvallista rakentamista mahdollistamalla rakennusten elinkaaren aikaisia energiankäyttöratkaisuja, ohjeistaa parempaan kosteudenhallintaan ja luoda mahdollisimman laaja rajapinta hankkeeseen ryhtyvien ohjaukseen. Yksityistielaisissa kunnalle määrättyjä tehtäviä hoitaa rakennusvalvonta yhdessä rakennus- ja ympäristölautakunnan kanssa.

Rakennusvalvonnan toiminta painottuu erityisesti ennakkoneuvontaan lupamenettelyn ja suunnittelun alkuvaiheessa (kaavat, rakennustapaohjeet) sekä suunnittelun (suunnitelmat, asiakirjat, lausunnot) ja valvonnan (työnjohdon pätevyysvaatimukset) laadun varmistamiseen.

Ympäristönsuojelun tavoitteena on edistää kestävästi kehittyvää, terveellistä, viihtyisää sekä luontosuhteiltaan monimuotoista luonnonympäristöä panostamalla lupa- ja valvontatehtäviin sekä toteuttamalla pitkän aikavälin ympäristönsuojelun edistämissuunnitelmaa. Ympäristönsuojelun viranhaltijatehtäviä hoitaa ympäristötarkastaja.

Toimintaympäristö ja näkemys tulevast:

Lain muutosten vaikutuksista (Rakennusvalvonta / Ympäristönsuojelu)

Uuden rakentamislain tuomat muutokset vaikuttavat toimintaympäristöön ja toimintaan. Muuttuvat rakennuslupamuodot, tietomallipohjainen rakennuslupa ja suunnittelijoiden sekä työnjohtotehtävistä vastaavien muutokset lisäävät rakennusvalvontaan kohdistuvia neuvontapyyntöjä. Tietomallipohjaisen rakennusluvan käsittely edellyttää hankkimaan riittävät ohjelmistot sekä laitteet. Lisäksi Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä RYHTI velvoittaa kuntien rakennusvalvonnat toimittamaan rakentamiseen liittyvät lupatiedot valtakunnalliseen järjestelmään kansallisesti yhtenäisessä muodossa. Tämä lisää tarvetta henkilöstön koulutukseen ja ohjelmistohankintoihin.

Vaikka ilmastosuunnitelman laadinta ei ole enää nykyhallituksen päätöksen vuoksi lakisääteisesti sitova toimenpide, Vesilahden jo olemassa olevan ilmastotiekartan päivittämiseen on varauduttava tulevaisuudessa. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen lisäksi tulevaisuudessa on entistä tärkeämpää ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Lisäksi vihreä siirtymä voi tuoda uutta teknologiaa hyödyntäviä toimintoja alueelle, mikä osaltaan vaatii lupakäsittelijän perehtyneisyyttä ja kouluttautumista etenkin lainsäädäntöön liittyen.

Informatiiviset tunnusluvut:

Informatiiviset tunnusluvut	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Rakennusvalvonta					
Rakennus- ja toimenpideluvat	125	150	150	100	100
Jatkoajat	13	30	30	30	30
Ilmoitukset	8	50	50	-	-
Katselmukset	292	300	300	200	200

Poikkeaminen / suunnittelutarve	9	15	15	10	10
Lausunnot	1	15	15	15	15
Valmistuneita uusia asuinrakennuksia kpl	25(pientalot)	10	10	7	10
Kunnalle ilmoitetut yksityistiet	118	116	116	116	116
Kunnossapitoavustusta saavat tiekunnat	104	105	105	105	105
Ympäristönsuojelu					
Lausunnot rakennus- ja toimenpidelupa-hakemuksiin	35	40	40	40	40
Ympäristö- ja maan-aineslupapäätösten määrä vuodessa	1	1	1	1	1

8 Investointiosa

8.1 Investointisuunnitelma

INVESTOINNIT	eur	eur	eur
	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Muut pitkävaikutteiset menot			
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä	0	0	0
Osakkeet			
Osakkeet yhteensä	0	0	0
Maa- ja vesialueet			
Maa-alueiden hankinnat	-750 000	-500 000	-500 000
Maa- ja vesialueet yhteensä	-750 000	-500 000	-500 000
Kiinteistöhankeet			
Kiinteistöjen saneeraushankkeet	-600 000	-600 000	-600 000
Uuden päiväkodin rakentaminen	-1 000 000	-1 000 000	
Kiinteistöhankeet yhteensä	-1 600 000	-1 600 000	-600 000

	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Kaavateiden rakentamiskohteet (15% menojäännös)			
Kaavateiden saneeraushankkeet	-200 000	-100 000	-100 000
Uusien kaavateiden rakentaminen	-15 000	-350 000	-750 000
Kaavateiden päällystäminen	-100 000	-100 000	-100 000
Metsämantereen kunnallisteknikka	-400 000	0	0
Tievalaistuksen uusiminen	-250 000	-250 000	0
Ämmänhaudanmäen päällystys	-100 000	0	0
Liikennemerkkiuudistus	-20 000	-15 000	-10 000
Kevyenliikenteenväylä Lempäälään	-50 000		-500 000
Kaavatiet yhteensä	-1 135 000	-815 000	-1 460 000

	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Puistot, leikkikentät ja muut yleiset alueet			
Leikki- ja liikuntapaikkojen investoinnit	-100 000	-50 000	-100 000
Lammaksiemen uusi venelaituri	-30 000	0	0
Sähköautojen latauspisteet	-30 000	-15 000	0
Ympäristön viihtyvyyden parantaminen	-50 000	-30 000	-30 000
Klaus Kurjen tien opasteiden uusiminen	-30 000		
Kunnan maksuosuus kuituverkon rakentamisesta	-123 750	-123 750	0
Puistot, leikkikentät ja muut yleiset alueet yhteensä	-363 750	-218 750	-130 000

	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Vesi- ja viemärlaitos			
Uusien kaava-alueiden rakentaminen	-15 000	-150 000	-200 000
Viemäriverkoston saneeraus	-150 000	-100 000	-80 000
Vesijohtoverkoston saneeraus	-120 000	-75 000	-50 000
Muut/kunnallistekniikka	-30 000	-30 000	-30 000
Paineenkorotusasema, Suomela	-50 000		
Siirtoviemäri	-80 000	-80 000	-80 000
Vesi- ja viemärlaitos yhteensä	-445 000	-435 000	-440 000
Kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä	-1 943 750	-1 468 750	-2 030 000

	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Koneet ja kalusto ja ohjelmistot			
Kaavoituksen suunnittelu- ja karttaohjelmisto	-30 000		
eVaka - järjestelmä	-80 000		
Kaluston päivittäminen / tukipalvelut	-20 000	-20 000	-20 000
Kaluston päivittäminen / tekniset palvelut	-50 000	-20 000	-20 000
Koneet ja kalusto yhteensä	-180 000	-40 000	-40 000
Investointimenot	-4 473 750	-3 608 750	-3 170 000
Investointitulot			
Investoinnit yhteensä, netto	-4 473 750	-3 608 750	-3 170 000

8.2 Investointien sitovuustasot

Investointien sitovuustasot ovat seuraavat:

Investointiosa	TA 2024
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä	0
Osakkeet yhteensä	0
Maa- ja vesialueet yhteensä	-750 000
Kiinteistöhankeet yhteensä	-1 600 000
Kaavatiet yhteensä	-1 135 000
Puistot, leikkikentät ja muut yleiset alueet yhteensä	-363 750
Vesi- ja viemärlaitos yhteensä	-445 000
Koneet ja kalusto yhteensä	-180 000
Yhteensä	-4 473 750

8.3 Investointien perustelut

Investoinnit 2024

Maa- ja vesialueet

Maa-alueiden hankinnat Maa-alueiden hankintaan varatut määrärahat. Neuvotteluja käynnistetty vuoden 2023 aikana ja kunnanhallitus ohjeistanut jatkamaan neuvotteluja myös tulevinä vuosina maanomistajien kanssa.

Kiinteistöhankeet

Kiinteistöjen saneeraushankkeet: Kunnan omistamien kiinteistöjen kunnostus- ja saneeraushankkeet, jotka perustuvat kunnan kiinteistöstrategiaan sekä pitkän tähtäimen suunnitelmiin. Suurimpina yksittäisinä hankkeina Yhtenäiskoulun 1991- rakennetun osan remontti, joka on jaksotettu useammalle vuodelle ja Ylämäen koulun saneeraus sekä käyttövesi- ja lämmitysputkien uusiminen.

Uusi päiväkot: Uuden päiväkodin rakentamiselle varattu määräraha. Kustannusarvio ja aikataulu tarkentuu alkuvuoden 2024 aikana, kun hankesuunnittelu ja kohteen tarkempi suunnittelu saadaan valmiiksi.

Kaavateiden rakentamiskohteet

Kaavateiden saneeraushankkeet: Määrärahat Kuuliantien, Vesaustien sekä Heikinkujan katusaneerauksiin ja päällystystöihin.

Uusien kaavateiden rakentaminen: Kaakilanmutkan yritysalueen tieyhteyden rakentaminen.

Kaavateiden päällystäminen: Vuosittainen kaavateiden päällysteiden uusiminen ja asemakaava-alueiden teiden päällystäminen päällystysuunnitelman mukaisesti.

Metsämantereen kunnallistekniikka: Metsämantereen asemakaava-alueen kunnallistekniikan loppuun saattaminen.

Tievalaistus: Tievalaistuksen uusiminen led-valaisimiksi valaisinkohtaisilla ohjaimilla. Urakassa uusitaan Vesilahden kaikki katuvalot vuosien 2023–2025 aikana.

Ämmänhaudanmäen päällystys: Ämmänhaudanmäen asemakaava-alueen 3. vaiheen kaavateiden päällystäminen.

Liikennemerkkiuudistus: Liikennemerkkiuudistuksesta on säädetty tieliikennelaissa 2020. Lain mukaan uusien merkkien siirtymäaika on kymmenen vuotta, mutta suuri osa liikennemerkeistä on erittäin huonokuntoisia, joten uudistus on syytä aloittaa jo vuoden 2024 aikana.

Kevyenliikenteen väylän suunnittelu Lempäälään: MAL-rahoituksen mukainen kevyenliikenteen väylän suunnittelu Vesilahti-Lempäälä välille. Suunnittelu aloitettu vuonna 2023 ja jatkuu vuoden 2024 aikana.

Puistot, leikkikentät ja muut yleiset alueet

Leikki- ja liikuntapaikkojen investoinnit: Uusien asemakaava-alueiden leikkikenttien ja koirapuiston rakentaminen.

Lammasniemen uusi venelaituri: Uuden venelaiturin rakentaminen olemassa olevan laiturin viereen.

Sähköautojen latauspisteet: Laki 733/2020 §7, yli 20 pysäköintipaikan kiinteistöt varustettava latauspisteellä 2024.

Ympäristön viihtyvyyden parantaminen: Viheruunnitelman mukaisten toimien jatkaminen ja uusien viheralueiden perustaminen sekä olemassa olevien kunnostaminen.

Klaus Kurjen tien opasteiden uusiminen: Valtuustoaloitteen mukaisesti uusitaan Klaus Kurjen tien opasteet vastaamaan nykypäivää sekä kunnan uutta ilmettä.

Kuituverkko: Kunnan maksuosuus koko kunnan kattavasta kuituverkon rakentamisesta. Jatkuva investointi vuosille 2023-2025.

Vesi- ja viemärilaitos

Uusien kaava-alueiden rakentaminen: Kaakilanmutkan yritysalueen vesihuoltoverkoston rakentaminen.

Viemäriverkoston saneeraus: Vuotovesiselvityksen mukaiset viemäriverkoston saneeraustoimenpiteet ja jätevesipumppaamoiden saneeraukset.

Vesijohtoverkoston saneeraus: Vesihuoltoverkoston saneeraus erillisen suunnitelman mukaisesti.

Muut/kunnallistekniikka: Yllätykselliset investointitarpeet (vesihuollon putkirikko, jossa korjataan yli 6 m putkea ja laitetaan venttiili).

Paineenkorotusasema, Suomela: Mallinnuksen mukaisesti, Suomelan alueen rakentuessa, tulee alueelle rakentaa paineenkorotusasema, jotta verkostopaineet saadaan pidettyä vaaditulla tasolla.

Siirtoviemäri: Vesilahden osuus keskuspuhdistamon siirtoviemäristä.

Koneet ja kalusto ja ohjelmistot

Kaavoituksen suunnittelu- ja karttaohjelmisto: Kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja karttaohjelmiston hankintakustannukset.

eVaka-järjestelmä: Sivistyspalveluiden järjestelmän käyttöönottokustannukset.

Kaluston päivittäminen / tukipalvelut: Ruoka- ja puhtauspalveluiden koneiden ja kaluston päivittämiseen varattu määräraha.

Kaluston päivittäminen / tekniset palvelut: Teknisten palveluiden traktorin päivittäminen.

9 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma	TP 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate (+/-)	2 718 744	2 295 982	1 351 982	1 658 476	1 728 636
Tulorahoituksen korjauserät (+/-)	-1 089 896	-310 000	-100 000	-100 000	-100 000
Toiminnan rahavirta	1 628 848	1 985 982	1 251 982	1 558 476	1 628 636
Investointien rahavirta					
Investointimenot (-)	-1 750 365	-6 679 750	-4 473 750	-3 608 750	-3 170 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	12 180	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	381 753	200 000	100 000	100 000	100 000
Investointien rahavirta	-1 356 432	-6 479 750	-4 373 750	-3 508 750	-3 070 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	272 416	-4 493 768	-3 121 768	-1 950 274	-1 441 364
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset (+/-)	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	-1 286 666	2 853 334	2 083 334	1 908 334	1 513 334
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	4 200 000	3 600 000	5 900 000	4 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 286 666	-1 346 666	-1 516 666	-3 991 666	-2 486 666
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset (+/-)	1 594 311	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	307 645	2 853 334	2 083 334	1 908 334	1 513 334
Vaikutus maksuvalmiuteen	580 061	-1 640 434	-1 038 434	-41 940	71 970
Rahavarojen muutos	580 061	-1 640 434	-1 038 434	-41 940	71 970
Rahavarat 31.12.	3 685 606	1 427 237	1 823 782	1 781 842	1 853 812
Rahavarat 1.1.	3 105 545	3 067 671	2 862 216	1 823 782	1 781 842

Rahoituslaskelman sitovat erät ovat antolainaus, lainanlyhennykset (pitkäaikaisten lainojen vähennys) ja pitkäaikaisten lainojen lisäys.

Lyhytaikaisten lainojen muutosta ei esitetä sitovana eränä, koska lyhytaikaisen lainan tarkoitus on mahdollistaa joustava kassalainan otto tilanteessa, jossa kunnan kassatilanne on heikko. Tilanteita on vaikea ennakoida, sillä kassatilanteeseen vaikuttaa mm. verotilitysten vaihtelu.

10 Tuloslaskelma

TULOSLASKELMA ulkoinen	TP 2022	TA 2023	TA 2024	Muutos%	TS 2025	TS 2026
TOIMINTATUOTOT						
Myyntituotot	1 045 464	260 286	282 311	8,5 %	272 300	272 300
Maksutuotot	537 589	708 764	478 364	-32,5 %	478 364	478 364
Tuet ja avustukset	351 192	332 494	272 999	-17,9 %	272 999	272 999
Muut toimintatuotot	1 118 366	1 423 000	1 369 582	-3,8 %	1 575 582	1 665 582
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	3 052 611	2 724 544	2 403 256	-11,8 %	2 599 245	2 689 245
TOIMINTAKULUT						
Henkilöstökulut	-9 001 349	-9 653 991	-10 068 058	-4,3 %	-10 241 574	-10 454 211
Palkat ja palkkiot	-7 241 623	-7 803 430	-8 204 692	-5,1 %	-8 350 137	-8 528 374
Eläkekulut	-1 520 761	-1 588 001	-1 680 485	-5,8 %	-1 705 356	-1 735 835
Muut henkilösivukulut	-238 965	-262 560	-182 881	30,3 %	-186 081	-190 002
Palvelujen ostot	-18 668 363	-3 711 674	-3 553 242	4,3 %	-3 664 622	-3 756 782
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 339 561	-1 153 530	-1 086 780	5,8 %	-1 095 256	-1 117 161
Avustukset	-492 482	-527 000	-472 000	10,4 %	-472 000	-472 000
Muut toimintakulut	-281 242	-335 380	-328 197	2,1 %	-329 661	-336 254
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-29 782 997	-15 381 575	-15 508 277	-0,8 %	-15 803 113	-16 136 408
TOIMINTAKATE	-26 730 387	-12 657 031	-13 105 021	-3,5 %	-13 203 868	-13 447 163
Verotulot	20 808 803	11 890 705	11 476 538	-3,5 %	12 023 332	12 448 806
Valtionosuudet	7 933 314	3 093 860	3 142 497	1,6 %	3 142 497	3 142 497
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	0	100	100		100	100
Muut rahoitustuotot	88 157	68 000	160 316	135,8 %	117 029	102 010
Korkokulut	-35 100	-150 327	-318 948	-112,2 %	-417 114	-514 113
Muut rahoituskulut	653 958	50 675	-3 500	-106,9 %	-3 500	-3 500
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	707 015	-31 552	-162 032	-413,5 %	-303 485	-415 503
VUOSIKATE	2 718 744	2 295 982	1 351 982	-41,1 %	1 658 476	1 728 637
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunn.mukaiset poistot	-1 356 537	-1 715 014	-1 588 417	7,4 %	-1 658 028	-1 758 028
TILIKAUDEN TULOS	1 362 207	580 968	-236 435	-140,7 %	448	-29 391
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	40	0	0		0	0
Varausten lis.(-)tai väh.(+)						
Rahastojen lis.(-) tai väh.(+)						
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	1 362 247	580 968	-236 435	-140,7 %	448	-29 391

11 Talousarvion yhdistelmä

Käyttötalousosa	TA 2024
Tarkastuslautakunta	-19 270
Hallintopalvelut	-2 227 391
Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut	-10 810 465
Vapaa-ajan palvelut	-839 077
Tekniset palvelut	904 846
Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu	-323 405
Vesi- ja viemärlaitos (tulos)	-49 954
Yhteensä	-13 364 716

Tuloslaskelmaosa	TA 2024
Verotulot	11 476 538
Valtionosuudet	3 142 497
Rahoitustuotot ja -kulut	-162 032
Satunnaiset erät	0
Tilinpäätössiirrot	0
Yhteensä	14 457 003

Investointiosa	TA 2024
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä	0
Osakkeet yhteensä	0
Maa- ja vesialueet yhteensä	-750 000
Kiinteistöhankeet yhteensä	-1 600 000
Kaavatiet yhteensä	-1 135 000
Puistot, leikkikentät ja muut yleiset alueet yhteensä	-363 750
Vesi- ja viemärlaitos yhteensä	-445 000
Koneet ja kalusto yhteensä	-180 000
Yhteensä	-4 473 750

Rahoitusosa	TA 2024
Antolainauksen muutos	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	3 600 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 516 666
Yhteensä	2 083 334

vesilahti

Vesilahden kunta

Lindinkuja 1

37470 Vesilahti

03 5652 7500

www.vesilahti.fi